

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

TARIM EKONOMİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**GENÇ NÜFUSUN TARIMDA KALMA EĞİLİMLERİNİN
BELİRLENMESİ; TR81-82 BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serhat DEMİR

Danışman: Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK

TOKAT- 2022

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GENÇ NÜFUSUN TARIMDA KALMA EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ;
TR81-82 BÖLGESİ ÖRNEĞİ

SERHAT DEMİR

TOKAT
Eylül - 2022

Her hakkı saklıdır

SERHAT DEMİR tarafından hazırlanan “**Genç Nüfusun Tarımda Kalma Eğilimlerinin Belirlenmesi; TR81-82 Bölgesi Örneği**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 27 EYLÜL 2022 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

.....

Üye

Prof. Dr. Gülistan ERDAL

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bekir AYYILDIZ

Yozgat Bozok Üniversitesi

.....

ONAY

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

.../.../2022

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

SERHAT DEMİR

27 Eylül 2022

ÖZET

GENÇ NÜFUSUN TARIMDA KALMA EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ;

TR81-82 BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Demir, Serhat

Yüksek Lisans, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK

Eylül 2022, vii + 45 sayfa

Bu çalışmada kırsal alanda yaşayan gençlerin kırsal alana ve tarımsal faaliyetlere bakış açıları ve göç davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, kırsal gençlerin tarımdan beklentileri, göç niyetleri, nedenleri ve davranışları incelenmiştir. Çalışmada aynı zamanda gençlerin yaşadıkları hanelere ait sosyo-ekonomik yapı araştırılarak gençlerin ebeveynlerinin tarıma ve göçe bakış açıları da incelenmiş ve gençlerin göç davranışlarına etkisi belirlenmiştir. Çalışmada Çankırı, Zonguldak ve Sinop illerine bağlı köylerde yaşayan toplam 122 adet genç ile yüz yüze anket çalışmasına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca gençlerin yaşadığı hanelerin sosyo-ekonomik bilgilerini belirlemek amacı ile hane reisleri ile 122 anket yapılmıştır. Anket yapılan gençler gayeli olarak 15-29 yaş aralığında seçilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler ile çizelgeler oluşturularak yorumlanmış ve ki-kare analizi kullanılarak kırsal gençlerin bazı özellikleri ile göç etme düşüncesi arasındaki ilişkiler belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, gençlerin %63.9'unun yaşadıkları kırsal alandan göç etmek istedikleri, %29.5'inin göç etmek istemediği, %6.6'sının ise kararsız olduğu belirlenmiştir. Göç etmek isteyen gençlerin çoğunluğu göç ettiği yerde tarım dışı alanlarda çalışmayı planlamaktadırlar. Gençlerin göç şekli, çalışma planı, ailenin göç kararına yaklaşımı gibi unsurların göç davranışlarında belirleyici rol oynadığı tespit edilmiştir. Kırsal gençlerin göç etme niyeti ile yaşları ve hanelerin gelirinin yeterlilik durumu arasında %1 düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kırsal gençlerin yaşı ilerledikçe ve hanenin gelirinin yeterli olduğu ailelerde yaşayan gençlerin göç etme niyetinin azaldığı saptanmıştır. Bunun yanında kırsal gençlerin göç etme veya tarımda kalma nedenleri arasında ekonomik nedenlerin ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Kırsal göç, Tarımsal üretim, Kırsal genç, TR81-82 Bölgesi

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE YOUTH POPULATION'S WISHES TO MAKING AGRICULTURE; EXAMPLE OF REGION TR81-82

Demir, Serhat

Master's Thesis, Department of Agricultural Economics

Advisor: Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK

September 2022, vii + 45 pages

In this study, it is aimed to determine the perspectives of young people living in rural areas towards rural areas and agricultural activities and to determine their migration behaviors. For this reason, rural youth's expectations from agriculture, their migration intentions, reasons and behaviors were examined. In the study, the socio-economic structure of the households where the young people live was also investigated, and the perspectives of the young people's parents on agriculture and migration were also examined and the effect on the migration behavior of the youth was determined. The data regarding the face-to-face survey study with a total of 122 young people living in the villages of Çankırı, Zonguldak and Sinop provinces were evaluated. In addition, 122 surveys were conducted with household heads in order to determine the socio-economic information of the households where young people live. The young people who were surveyed were selected in the 15-29 age range for purpose. The data obtained from the questionnaires were interpreted by creating charts and using chi-square analysis, the relationships between some characteristics of rural youth and their thoughts to migrate were determined. According to the research findings, it was determined that 63.9% of the youth wanted to migrate from the rural area where they lived, 29.5% did not want to migrate, and 6.6% were undecided. The majority of young people who want to migrate plan to work in non-agricultural areas where they migrate. It has been determined that factors such as the way of migration of the youth, the work plan, the approach of the family to the migration decision play a decisive role in their migration behavior. It has been determined that there is a 1% significant relationship between the intention to migrate of rural youth and their age and the adequacy of the income of the households. It has been determined that as the age of rural youth increases and the household income is sufficient, the intention to migrate decreases. In addition, it was concluded that among the reasons for rural youth to migrate or stay in agriculture, economic reasons come to the fore.

KEYWORDS: Rural migration, Agricultural production, Rural youth, Region TR81-82

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, lisansüstü eğitim süresince benden bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra sabrını ve manevi desteğini esirgemeyen, kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Adnan ÇİÇEK' e saygı, sevgi ve sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez izleme komitemde yer alarak değerli görüşleri ile araştırmanın şekillenmesini sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Bekir AYYILDIZ hocama teşekkür ederim. Bunun yanında tez savunmama katılarak kritik noktalarda yapıcı eleştiriler getirerek tezin son şeklini almasını sağlayan değerli Prof. Dr. Gülistan ERDAL hocama teşekkürü bir borç bilirim. Değerli bölüm başkanımız Prof. Dr. Halil KIZILASLAN' a ve diğer bölüm hocalarıma saygılarımı sunarım.

Ayrıca araştırmama katkılarından dolayı ve saha araştırması aşamasında benden yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Melike TEKİN ve Recep GÖKÇE 'ye teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak yüksek lisans çalışmalarım süresince maddi, manevi desteklerini ve anlayışlarını esirgemeyen annem Gülsüm DEMİR, babam Yusuf DEMİR' e ve kardeşlerime, sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

SERHAT DEMİR

7 Temmuz 2022

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	6
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	7
3. MATERYAL ve YÖNTEM	15
3.1 Materyal	15
3.2.1. Örnek Hacminin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntem	15
3.2.2. Ki-kare testi (Chi-square test)	16
4.ARAŞTIRMA BULGULARI.....	18
4.1.Köylere Ait Genel Bilgiler	18
4.2.Köyde İkamet Eden Hane Halkına İlişkin Bilgiler	21
4.3. Kırsal Gençlere İlişkin Bilgiler, Göç Etme ve Tarımda Kalma Eğilimleri ...	26
4.3.1. Kırsal Gençlere İlişkin Genel Bilgiler	27
4.3.2. Kırsal Gençlerin Gelir Durumu ve Kırsal Yaşama Bakışları	27
4.3.3. Kırsal Gençlerin Tarıma Bakışları.....	29
4.3.4. Kırsal Gençlerin Gelecek Hakkındaki Düşünceleri	30
4.3.5. Kırsal Gençlerin Göç Etme İsteği ve Nedenleri.....	30
4.3.6. Kırsal Gençlerin Göç Davranışları.....	32
4.3.7.Kırsal Gençlerin Göç Etme Niyeti ile Bazı Özellikleri Arasındaki Ki-Kare Analizleri.....	36
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	37
KAYNAKLAR	41
ÖZGEÇMİŞ	44

SİMGELER VE KISALTMALAR

SİMGELER

AÇIKLAMA

da

Dekar

TL

Türk Lirası

KISALTMALAR

AÇIKLAMA

ADNKS

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

ÇKS

Çiftçi Kayıt Sistemi

DB

Dünya Bankası

GDI

Göç Davranış İndeksi

SBB

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

NGH

Net Göç Hızı

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

GSS

Genel Sağlık Sigortası

TKDK

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

GSYH

Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. 1. Yıllara göre toplam nüfus içerisindeki köy ve şehir nüfusunun dağılımı(%)	3
Çizelge 1. 2. Türkiye’de 2007-2020 arası toplam nüfus içerisindeki köy ve şehir nüfusunun dağılımı(%)	4
Çizelge 1. 3. Türkiye’de 2015-2020 yılları arasında il ve cinsiyete göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve nüfus yoğunluğu	5
Çizelge 3. 1. Araştırma sahasındaki illere ait köy nüfus bilgileri ve yapılan anket sayısı	16
Çizelge 4. 1. Araştırmanın yapıldığı köylere ilişkin genel özellikler	19
Çizelge 4. 2. Köyde ikamet eden hanelere ilişkin bilgiler	20
Çizelge 4. 3. Köyün nüfus özelliklerine ilişkin bulgular	21
Çizelge 4. 4. Anket yapılan hane reislerine ilişkin bilgiler	22
Çizelge 4. 5. Hane halkının mal varlığı ve tarımsal yapısı	22
Çizelge 4. 6. Köyün hayvancılık özelliklerine ilişkin bulgular	24
Çizelge 4. 7. Hanelerin yıllık tarımsal gelirine ilişkin bulgular	24
Çizelge 4. 8. Hanelerin tarım dışı gelirine ilişkin bulgular	24
Çizelge 4. 9. Köyde bulunan hanelerin gelir düzeylerinin karşılaştırılması	24
Çizelge 4. 10. Hane reisinin köyden kente göç etme durumuna ilişkin bulgular	25
Çizelge 4. 11. Hane reisinin köyden kente göç etmemesine ilişkin bulgular	25
Çizelge 4. 12. Hane içinden göç etme durumlarına ilişkin bulgular	26
Çizelge 4. 13. Hane içinden göç edenlere ilişkin bilgiler	26
Çizelge 4. 14. Kırsal gençlere ilişkin bulgular	27
Çizelge 4. 15. Kırsal gençlerin gelir durumu	28
Çizelge 4. 16. Gençlerin kırsal yaşamı olumlu bulmaya yönelik en önemli nedenleri	28
Çizelge 4. 17. Gençlerin kırsal yaşamı olumsuz bulmaya yönelik en önemli nedenleri	29
Çizelge 4. 18. Tarımın maddi yeterliliği ve refah etkisi	29
Çizelge 4. 19. Kırsal gençlerin gelecek hakkındaki en önemli düşünceleri	30
Çizelge 4. 20. Kırsal gençlerin göç etme istekleri hakkındaki düşünceleri	31
Çizelge 4. 21. Kırsal gençlerin göç etmeme sebepleri	31
Çizelge 4. 22. Kırsal gençlerin göç etme sebepleri	32
Çizelge 4. 23. Kırsal gençlerin göç davranışları	33

Çizelge 4. 24. Göç etme niyetinde olan gençlerin elde etmeyi düşündükleri kazanımlar	34
Çizelge 4. 25. Göç etme niyetinde olan gençlerin çalışma hayatına yönelik endişeleri .	34
Çizelge 4. 26. Göç etme niyetinde olan gençlerin göç edecekleri yerlere ilişkin beklentileri	35
Çizelge 4. 29. Gençlerin göç niyeti ile yaşları arasındaki ki-kare analizi.....	36
Çizelge 4. 30. Gençlerin göç niyeti ile eğitim durumları arasındaki ki-kare analizi	36
Çizelge 4. 31. Gençlerin göç niyeti ile hanelerinin yıllık tarımsal gelirin yeterlilik durumu arasındaki ilişkiler ve ki-kare analizi.....	37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Türkiye’de kırsal nüfus artış-azalış hızına ilişkin oranlar (%)	2
--	---

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Önemi

Göç, bir kavram olarak bireylerin yaşamakta oldukları toprakların yanı sıra, alışlagelen sosyal yapılardan ve sahip olunan imkânlardan uzaklaşarak yeni yaşam için farklı alanların tercih edilmesi olarak ifade edilmektedir (Toros, 2008, s. 9). Daha geniş anlamı ile göç, farklı yerler arasında bireysel, politik ya da sosyo-kültürel olgulardan etkilenecek kısa ya da orta vadeli eylemlerle geri dönüş planlı veya sürekli hedeflerle gerçekleştirilen bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın & Kara, 2016, s. 12-13). Bu tanımlamalardan hareketle, göç kavramının karmaşıklığının yanı sıra çok boyutlu ve karmaşık bir yapıda olduğu söylenebilir. Bu nedenle göç tanımlamalarında farklılıkların yanı sıra göç sınıflandırılmalarında da farklılığa rastlamak mümkündür. Göç tanımlamalarında bulunan ortak nokta ise, yer değişme hareketleri ile toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarına etki edebilecek dinamik bir yapının var olduğudur. Göç konusu, bir ülke ya da toplum açısından değerlendirildiğinde siyasal, ekonomik, yönetsel, kültürel ya da hukuksal boyutun yanı sıra yaşama hakkı, temel insan hakları gibi kapsamlı ve insani boyutları olan nitelikli bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Akıncı vd. 2015, s. 61-62).

Farklı literatürlerde farklı sınıflandırmaları bulunan göç olgusu Peterson (1996) tarafından ilkel göç, zorlama ile göç, serbest göç ve kitlesel göç olarak dört farklı sınıflandırma ile açıklanmaktadır. Yalçın (2004) ve Akkayan (1979) ise daha çok iç göçe vurgu yaparak mevsimlik, güdümlü, daimî, kademeli, kademesiz olarak beş sınıfta değerlendirmiştir. Genel anlamda değerlendirildiğinde iç ve dış göçlerin özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, kentleşmeye bağlı olarak arttığı söylenebilir. Bu dönemde az gelişmiş bir ülke olarak değerlendirilen Türkiye’de bu gelişmelerden etkilenmiş ve kırdan kente göç dalgası bu dönem ile birlikte başlamıştır. Bu göç dalgasının yaşanmasında nüfusun artış hızının ivme kazanmasının yanı sıra tarımda hızlı mekanizasyonun etkili olduğu düşünülebilir (Tekeli & Ender, 1978). Çelik (2005) tarafından itici ve çekici güçler yaklaşımı olarak değerlendirilen kırsal göç analizinde, itici faktörlerin başında tarımda makine kullanımını göstermiştir. Kırsal göçün tarım ile ilgisi için ise daha çok bölgelerdeki itici faktörlere odaklanılmakta ve itici göçün bu bölgelerde tarımsal faktörlerden kaynaklandığı belirtilmektedir. Kırsal göçe neden olan temel faktörler ise; bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıkları, sektörler

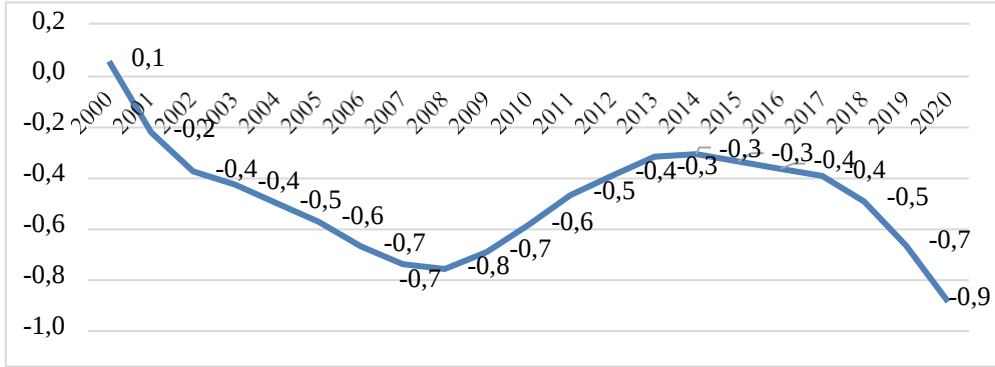
arasında bulunan farklılıklar ve sanayileşmeye bağlı olarak tarımda sanayileşmenin artık sermaye kullanımına dayanması şeklinde üç temel başlıkta açıklanmaktadır. Tarımsal göçe dayandırılarak yukarıda ifade edilen üç temel gerçek, kırsal göçün nedenine yönelik önemli nedensel ilişkileri ortaya koymaktadır. Kırsal göçün tarımsal nedenlerine yönelik bir başka yaklaşım ise bu nitelikteki göçleri önlemeye yönelik alınması gereken önlemleri ön plana çıkarmaktadır (Güreşçi, 2009, s. 52).

Türkiye’de kırsal nüfusun giderek azalmasında en büyük neden olarak kırdan kente yönelik göçler gösterilmektedir. Tarım arazilerinin giderek daha parçalı hale gelmesi, tarımsal işletmelerin küçük ölçekli olması çiftçilik gelirlerinin yetersizliği, tarımda kullanılan girdi fiyatlarının yüksek olması, kırsal alanda iş imkânlarının kentlere oranla az olması vb. nedenlerle kırsalda bulunanlar kentlere göç etmekte ve bu durum özellikle gençler arasında yaygınlık kazanmaktadır (Işın vd., 2014). Sosyal olanakların yetersizliği, ulaşım, sağlık, eğitim olanaklarının yetersizliği de kırdan kente yaşanan göçlerin bir diğer nedeni olarak gösterilebilir. Kızılaslan (2003) kırdan kente göç eğilimini ve bu eğilime neden olan faktörleri araştırdığı çalışmasında, gelir yetersizliğinin yanı sıra iyi eğitim koşulları sağlama, köydeki imkânlarının sınırlı olması durumu, çiftçilik mesleğinin zahmetli olması gibi nedenleri göç eğilimini belirleyen faktörler olarak değerlendirmiştir. Bununla beraber gençlerin köylerde internet imkânlarından yeterince yararlanamaması, evlenme yaşında olan gençlerin köyde eş bulamaması gibi nedenler de kırdan kente göçü tetikleyen unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kırsalda yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlerin ağır fiziksel güç gerektirdiğini belirterek evlenmelerinde kentlileri tercih etmeleri de göçü etkileyen bir başka neden olarak gösterilmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle Türkiye’de kırsal alan nüfusu giderek azalmakta, yaşlanmakta ve özellikle genç nüfus göç etme eğilimi taşımaktadır. Günümüzde ve gelecekte tarımda uzmanlaşmış genç üreticilerin varlığının kalkınma açısından önemli görülmesi (Gülçubuk ve ark., 2010) bu önemli sorun ile ilgili çözüm arayışlarını beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de kırsal nüfus oranı dikkate alındığında yıllar itibari ile bu oranın giderek azaldığı söylenebilir. Bu durum Dünya Bankası ve TÜİK verilerinde görülebilmektedir.

Şekil 1.1. Türkiye’de kırsal nüfus artış-azalış hızına ilişkin oranlar (%)

Kaynak: Dünya Bankası (World Bank), 2020

Dünya Bankası verileri incelendiğinde 2000 yılından sonra kırsal nüfus artış hızının negatif olduğu görülmektedir. 2000 yılında kırsal nüfusun artış hızı %0.1 olarak gerçekleşirken 2001 yılından sonra artış hızının negatif olarak gerçekleştiği görülmektedir. Öyle ki 2008 yılına kadar kırsal nüfus artış oranı hızlı bir şekilde azalma gösterirken 2009-2014 yılları arasında bir yavaşlama görülmektedir. 2013-2018 yılları arasında nispi bir duraklama söz konusu iken 2018 yılından sonra kırsal nüfus artış oranında yeniden hızlı bir azalma yaşandığı görülmektedir.

Çizelge 1. 1. Yıllara göre toplam nüfus içerisindeki köy ve şehir nüfusunun dağılımı(%)

Sayım Yılı	Şehir	Köy
1927	24.22	75.78
1935	23.53	76.47
1940	24.39	75.61
1945	24.94	75.06
1950	25.04	74.96
1955	28.79	71.21
1960	31.92	68.08
1965	34.42	65.58
1970	38.45	61.55
1975	41.81	58.19
1980	43.91	56.09
1985	53.03	46.97
1990	59.01	40.99
2000	64.90	35.10

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2020

Türkiye’de şehir ve köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı dikkate alındığında 1927 yılından 2000 yılına kadar geçen sürede köy nüfusunun ülke nüfusu içindeki oranının kademeli olarak gerilediği görülmektedir. Bu durum şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranının artması ve kırsal nüfusun giderek azalması anlamına gelmektedir.

Günümüzde ise Türkiye’de şehir nüfusunun %93’ü kentlerde, %7’si kırsalda yaşamaktadır. 2013 yılından sonra 14 ilin büyükşehir statüsüne yükselmesi ve büyükşehir sayısının 30’a çıkması, ayrıca büyükşehir sınırları içindeki belde ve köylerin ilçe belediyelerine mahalle olarak bağlanması kent nüfusunu artırmıştır.

Çizelge 1. 2.Türkiye’de 2007-2020 arası toplam nüfus içerisindeki köy ve şehir nüfusunun dağılımı(%)

Sayım Yılı	Şehir	Köy
2007	70.4	29.5
2008	75.0	25.0
2009	75.5	24.5
2010	76.2	23.7
2011	76.8	23.2
2012	77.2	22.7
2013	91.3	8.7
2014	91.7	8.2
2015	92.1	7.8
2016	92.3	7.6
2017	92.5	7.5
2018	92.2	7.7
2019	92.7	7.2
2020	92.9	7.0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2020

Bu araştırma, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre Düzey-2 Bölgesinde ve TR-81 ve 82 bölgesinde yer alan Zonguldak, Çankırı ve Sinop illerinde yürütülmüştür. Zonguldak ili Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Karadeniz'e batı ve kuzeyden kıyısı olan bir ildir. 3 310 km² lik yüzölçümüyle Türkiye topraklarının %0,6'sını kaplamaktadır. Zonguldak il ekonomisi büyük ölçüde madencilığe ve sanayiye dayanmasına rağmen, faal nüfusun yarısı tarım, ormancılık ve avcılıkta çalışmaktadır. Zonguldak ilinde, 2020 yılı itibariyle 483 204 hektar olan tarım arazisi içinde %58.03 ile en yüksek pay meyve yetiştiriciliğine aittir. İldeki meyve arazisinin önemli bir kısmını ise fındık (%91.91) oluşturmakta, bunu ceviz (%3.64) ve elma (%1.11) izlemektedir. Bunların dışında kiraz, armut, çilek, kestane, kivi, erik, vişne, ayva, dut, şeftali, üzüm ve böğürtlen yetiştiriciliği yapılmakla birlikte, bunların toplam meyve arazisi içindeki payı %3.34'tür (TÜİK, 2020). Zonguldak ilinde bulunan hayvan varlığına bakıldığında ise 89 473 adet büyükbaş, 38 688 adet küçükbaş, 63 376 adet arı kovanı ve 6 729 423 adet kanatlı hayvan bulunmaktadır (TÜİK, 2020).

Çankırı, İç Anadolu Bölgesinin doğu-batı doğrultusunda kısmen Karadeniz Bölgesi'nin geçişinde yer alan bir ildir. İlin toplam alanı 7 490 km² olup Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %1'ini oluşturmaktadır. Çankırı ilinin ekonomisi büyük oranda tarıma dayanmaktadır. Çankırı ilinde, 2020 itibarıyla 256 580 hektar olan tarım arazisi içinde %44.71 ile en yüksek pay tahıllara aittir (TÜİK, 2020). İlde buğday, arpa, çeltik başta olmak üzere kavun, elma, ceviz, armut, ayva yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Çankırı ilinde bulunan hayvan varlığına bakıldığında ise 158 479 adet büyükbaş, 143 727 adet küçükbaş, 50 881 adet arı kovanı ve 2 786 123 adet kanatlı hayvan bulunmaktadır (TÜİK, 2020).

Sinop Karadeniz Bölgesi'nin ortasında Anadolu'nun en kuzeyinde yer almaktadır. İlin 579.200 hektarlık yüzölçümünün 81 629 hektar alanında tarım yapılmaktadır. Tarım arazilerinde bitkisel üretim yoğunluklu olarak tarla bitkileri yetiştiriciliği şeklinde olup buğday, mısır, arpa ve çeltik önde gelen ürünlerdendir. Sinop ilinde bulunan hayvan varlığına bakıldığında ise 96 202 adet büyükbaş, 105 486 adet küçükbaş, 24 937 adet arı kovanı ve 148 718 adet kanatlı hayvan bulunmaktadır (TÜİK,2020).

Türkiye'de yıllık ortalama nüfus artış hızının ilgili illerdeki istatistikleri Tablo 1.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 1.3. Araştırma kapsamındaki illerde yıllık ortalama nüfus artış hızı

İller	Nüfus		Yıllık Ortalama Artış Hızı
	2000	2020	%
Çankırı	270 355	192 428	-28.82
Zonguldak	615 599	591 204	-3.96
Sinop	225 574	216 460	-4.04

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2020

Çalışma dâhilinde incelenen illerin nüfus artış hızları incelendiğinde Çankırı, Zonguldak ve Sinop illerinin 2000-2020 yılları arasında nüfus artış hızlarında gerilemeler yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle Çankırı ilinin yıllık ortalama artış hızının diğer illere göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Çizelge 1. 3. Türkiye'de 2015-2020 yılları arasında il ve cinsiyete göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve nüfus yoğunluğu

		İl ve ilçe merkezleri			Belde ve köyler			
Yıl	İl	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Nüfus Yoğunluğu
2015	Çankırı	126 058	63 338	62 720	54 887	27 002	27 885	24
	Sinop	115 114	56 608	58 506	89 019	44 531	44 488	35
	Zonguldak	363 707	179 851	183 856	232 200	114 828	117 372	180
2016	Çankırı	129 628	64 939	64 689	54 252	6 935	27 317	25
	Sinop	119 258	58 638	60 620	86 220	43 271	42 949	35
	Zonguldak	367 628	180 880	186 748	229 896	114 153	115 743	181
2017	Çankırı	133 056	67 017	66 039	53 018	26 410	26 608	25
	Sinop	118 692	58 228	60 464	88 735	44 843	43 892	36
	Zonguldak	371 071	182 186	188 885	225 821	112 308	113 513	181
2018	Çankırı	132 297	66 925	65 372	84 065	42 587	41 478	29
	Sinop	129 425	63 571	65 854	90 308	45 725	44 583	38
	Zonguldak	365 669	179 369	186 300	234 029	117 934	116 095	182
2019	Çankırı	135 140	68 056	67 084	60 649	30 627	30 022	26
	Sinop	134 385	66 164	68 221	83 858	42 763	41 095	38
	Zonguldak	369 112	181 424	187 688	226 941	114 408	112 533	180
2020	Çankırı	134 666	67 691	66 975	57 762	29 374	28 388	26
	Sinop	134 457	65 926	68 531	82 003	41 763	40 240	37
	Zonguldak	367 758	180 950	186 808	223 446	112 118	111 328	179

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2020

Çankırı, Sinop ve Zonguldak illerinin 2015-2020 yılı köy ve kent nüfus yoğunlukları incelendiğinde yıllar içinde her üç ilde de kırdan kente doğru bir nüfus göçünün yaşandığı söylenebilir. 2015-2020 yıllarında Çankırı ilinde toplam nüfus stabil bir seyir izlerken belde ve köylerde hem kadın hem de erkek nüfusunun azaldığı kent merkezlerinde ise kadın ve erkek nüfusunda artış yaşanmıştır. Aynı yıl aralığında Sinop ilinde de kent nüfusu artış gösterirken kent nüfus oranını ise stabil kalmıştır. Zonguldak'ta ise 2015-2020 yılları arasında kent nüfusu fazla bir artış göstermezken kent nüfusu kademeli bir şekilde azalmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Tez çalışmasının temel amacı, araştırma bölgesinde yer alan Çankırı, Sinop ve Zonguldak illerinde kırsal alanda yaşayan gençlerin kırsal kesime ve tarıma bakış açılarının belirlenmesi ve tarım sektöründe kalma eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir;

- Araştırma yapılan illerin kırsal alanlarında yaşayan kırsal gençlerin yaşadığı hanelerin ekonomik durumunu ve hanelerde yer alanların sosyal özelliklerini ortaya koymak.
- Kırsalda bulunan gençlerin kırsal alan ve tarımsal faaliyetler ile ilişkilerini tespit etmek.
- Kırsal alanda bulunan gençlerin tarım faaliyetlerine yönelik bakış açılarını belirleyerek tarımsal faaliyetlerden beklentilerini belirlemek.
- Araştırma yapılan illerde kırsalda bulunan gençlerin göç etme eğilimlerini belirlemek ve göçme-etmeme nedenlerini ortaya çıkarmak.
- Kırsalda göçe neden olan faktörleri belirleyerek analiz etmek.
- Kırsal geçleri tarım sektöründe tutmaya yönelik yapılan çalışmaların etkisini belirlemek.
- Elde edilen bulgular ışığında politika önerilerinde bulunmak.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Gür ve Ural (2004), kente doğru gerçekleşen göçün sebeplerinin araştırıldığı çalışmada 73 kente ait 1990 yılı yatay kesit verileri ile regresyon analizi uygulanmıştır. Bağımlı değişken olarak 73 ilin aldığı ve verdiği göç miktarının birbirine oranı (aldığı göç/verdiği göç) esas alınmıştır. Türkiye’de iç göçün; ortalama gelir düzeyi, işsizlik, sanayileşme, sağlık ve eğitim hizmet kalitesi gibi değişkenlerin yanı sıra kadın işgücü istihdam oranı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Pazarlıoğlu (2007), çalışmasında kırsal kesimden İzmir’e göç etmede en önemli faktörün ekonomik nedenler olduğunu özellikle eğitim düzeyinin artması ile genç yaşta olanların bulunduğu yerden daha iyi yaşam koşullarının bulunduğu yere göç ettiğini, yaş arttıkça ise kişilerin göç etmek istemediğini ortaya koymuştur. Türkiye’de iç göçün önlenmesi için; kırsal ile kent arasındaki ekonomik farklılıkların giderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Güreşçi (2010 a), çalışmasında Erzurum’un İspir ilçesine bağlı Akpınar Köyü’ndeki ileri düzeydeki göçü ve nedenlerini incelemiştir. Bu incelemede köyden kente göç sonrasında Akpınar köyünde bırakılan evlerin bakımsızlık nedeniyle yıkıldığı tespit edilmiş ve kente göç edenlerin köye tekrar ziyaret gerçekleştirmediği açıklanmıştır. Bunun yanında göç sonucunda işlenmeyen ya da terk edilen arazilerin ise kalan köylüler tarafından meraya

dönüştürüldüğü, aynı zamanda dağ ve yamaçların ise bitki örtüsüyle kaplandığı tespit edilmiştir. Bunun yanında çalışmada kırdan kente göç ile birlikte köyde kalanların ekilen arazi miktarının arttığı ve köy arazilerinde genel dinlenme eğilimi görüldüğü tespit edilmiştir.

Güreşçi (2010 b), çalışmasında Türkiye’deki kentlerden köylere olan göçü ve nedenlerini incelemiştir. Bu çalışmada aynı zamanda köylerden kentlere göçün nedenleri de incelenmiş ve sonuçlar kentlerden köylere olan göç sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Çalışmada köylerin cazibesinin artırılmasına yönelik politikaların önemli sonuçlar verdiğine ulaşılmıştır. Bu politikalardan özellikle tarımsal alanların genişletilmesi, tarımsal destekleme politikaları, tarımsal pazarlama sistemlerinin gelişimi, köylerdeki kitle iletişim araçlarının iyileştirilmesi, köylülük düşüncesinin muhafazakâr yapıdan yenilikçi bir yapıya evrilmesinin kentte göç edenler üzerinde geri dönüş için önemli teşvikler yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koçak ve Terzi (2012), çalışmasında Türkiye’de göç olaylarından, göçlerin ortaya çıkma nedenlerinden ve sonuçlarından bahsetmiştir. Çalışmada yapılan göçlerle beraber ülke genelindeki nüfusun dağılışında dengesizliğin görüldüğünü, altyapı hizmetlerinin yetersiz kaldığını, konut sıkıntısı çekildiğinin ve buna bağlı olarak gecekondulaşmanın arttığını, yatırımların düzensiz dağıldığını ortaya koymuştur. Göçlerin tamamen durdurulabilmesinin mümkün olmadığını belirterek, kentlerdeki eğitim, sağlık ve altyapı hizmetlerinin kırsal kesimlerde de uygulanmasını, bölgelerarası yatırım farklılıklarının azaltılması özellikle göç veren kırsal alanlarda tarıma dayalı sanayi kollarının geliştirilmesi, işsizlik sorununun olabildiğince aza düşürülmesi gibi önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

Kocaman (2013), çalışmasında Türkiye’de kırdan kente göçün yoğun olarak yaşandığı Ağrı ilinde, göçmenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata uyumlarını ve karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Bu amaçla göçmenlerin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini ve uyum düzeylerini ölçmeye yönelik anket uygulanmış ve kırsal nüfusun kente olan uyumunun olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Bunun yanında göç edenlerin genel anlamda kendilerine ait tapulu ilkel ve metruk konutlarda yaşadığı ya da tapusuz ve ucuz konutları tercih ettikleri görülmüştür. Göçmenlerin genel anlamda bulundukları mahallelerde kendilerine yakın akraba ya da dostların evlerine yakın olmayı tercih

ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca kentte kalma süresi uzadıkça kent yaşamına uyum sürecinin de arttığı çalışmada belirtilmiştir.

Sevinç ve ark. (2015), yapmış oldukları araştırmada, Şanlıurfa il merkezine yakın kırsal alanlarda yaşayan çocuk işçileri sosyo-demografik göstergeler açısından incelemişlerdir. Araştırmaya göre ailelerin yaşadıkları semtler Şanlıurfa'nın kırsalı ve göç alan semtlerinden oluşmaktadır. Çocukların %51'i ailelerinin göç ile Şanlıurfa'ya geldiklerini beyan etmiştir. Göçün yönüne bakıldığında Şanlıurfa kırsalından Şanlıurfa kent merkezine doğru olduğu saptanmıştır. Göç eden ailelerin %44,2'sinin kırsalda arazisi bulunmaktadır. Ancak bu araziler âtıl durumda olup çeşitli sebeplerle işlenmemektedir. Çocuklar ailelerinin göçleri üzerinde en etkili unsurun geçim sıkıntısı (%50,9) ve kan davası (%30,2) olduğunu belirtmiştir.

Atalay ve Öztürk (2016), 2015 yılı için 81 il düzeyinde kümeleme yöntemi ile yaptıkları çalışmalarında, işsizliğin tek başına göçün belirleyicisi olmadığını, Türkiye'de göç hareketinin analizinde gelir seviyesi, istihdamda ağırlıklı sektör ve terör gibi diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yalçın ve Kara (2016), yapmış olduğu çalışmasında kırsal göçün nedenlerini ve tarımsal üretime etkilerini belirtmek amacıyla Türkiye'nin genel nüfus, kent ve köy nüfusunu inceleyerek özellikle 1985 yılına kadar köy nüfusunun kent nüfusundan fazla olduğunu 1985 yılından sonra ise köy nüfusunun kent nüfusunun sürekli olarak altında seyrettiğini belirtmişlerdir. Kırsal alandan kente doğru gerçekleşen göç hareketinin en büyük nedeninin ekonomik etmenler olduğunu ancak bununla beraber göçlerin arkasında birçok sosyal etmeninde var olduğunu ortaya koymuşlardır. Yalçın ve Kara kırsal nüfusun geçim kaynağının tarımsal üretim olduğunu belirterek tarımsal üretimi destekleyici politikaların karar mekanizmaları tarafından gerçekleştirilmesini, göçü tetikleyen sosyal ve ekonomik etmenlerin iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Çukur (2016), Muğla ili Milas ilçesinde süt sığırcılığı yapan çiftçilerin tarımsal faaliyetlerde kalma eğilimlerini araştırmıştır. Çalışma kapsamında örnekleme sonucu 71 çiftçi ile anket yapılmış ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde çiftçilerin tarımsal faaliyete devam etme eğilimlerinin yanı sıra tarım dışı gelire sahip olma ve organik tarım bilinci arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit

edilmiştir. Bunun yanında çiftçilerin sağdıkları inek sayısı, çiftçileri Milas’a gitme sıklığı ve organik tarım hakkında bilgili olmanın çiftçiler üzerinde tarımsal faaliyeti devam ettirmede olumlu katkı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca silaj üretimi ile tarım dışı gelire sahip olmanın çiftçilerin tarımda kalma eğilimlerini düşürdüğü tespit edilmiştir.

Çelik (2017), Samsun ilinde, aile çiftçiliğinin günümüzdeki durumu ile aile çiftçiliğinin sürdürülebilirliği ile ilgili çalışma yapmıştır. Çalışmada Samsun ili Çarşamba ilçesi Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü’nde çalışan mühendislerin görüşleri çerçevesinde ilçeyi fındık üretimi alanında temsil eden Gökçeçakmak ve Ağcagüney köyleri ile çeltik üretimi konusunda temsil eden Taşdemir ve Denizler köyleri incelenmiştir. Araştırma verilerinde arazi büyüklüğü temelinde 59 çiftçiden tabakalı tesadüfi örnekleme yoluyla veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, çiftçilerin büyük çoğunluğunun baba mesleği olan çiftçiliği yapmalarına rağmen çocuklarının bu mesleği devam ettirme konusunda eğilimlerinde bir düşme yaşandığı belirtilmiştir. Bunun yanında çalışmada ayrıca, kadınların eğitim düzeylerinin arttıkça köyde yaşama ve çiftçilik motivasyonunun da düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Güner (2017), çalışmasında Türkiye’de göç türlerinden biri olan kent-kent göçünü incelemiştir. Çalışma sonucunda mevcut göç çalışmalarında veri kaynaklarının sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında kent-kent göçlerinde temel olarak küçük/orta ölçekli kentlerden büyük kentlere doğru bir göçün olduğunu belirtmiştir. Bu göçlerin birincil nedenini ise eğitim olduğu ve kadınlar ile eğitimli nüfusun göçe daha fazla eğilimli olduğu sonucu elde edilmiştir.

Özer ve Topal (2017), Türkiye’de 26 bölge için 2004-2016 yılları arasında genç işsizliğin etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, genç işsizliğin göç kararı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sav ve Sayın (2018), ikincil verilerden yararlanarak (TÜİK istatistiki verileri, Tarım ve Orman Bakanlığı verileri, bilimsel makaleler vb.), çiftçilerin mevcut tarımsal faaliyetlerini sürdürme veya tarım faaliyetlerini durdurma eğilimlerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda makroekonomik göstergeler çerçevesinde, Türkiye’deki tarımsal faaliyetlerin yürütülmesi için devlet tarafından verilen desteklerin genel anlamda

üreticilerin tarımsal devamlılığına katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmış ve ekonomik, sosyal, kültürel kişisel, kırsal altyapı ve tarımsal politika başlıklarında önerilerde bulunmuşlardır.

Doğan ve ark. (2018) çalışmalarında 2016 yılı “Milli Tarım Projesi” kapsamında “Genç Çiftçi Projeleri Desteği (GÇPD)” TR-71 Bölgesi’nde (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde) genç çiftçilerin projelerden yararlanma eğilimini anket çalışması ile incelemişlerdir. Bu çalışmada 2017 yılında TR-71 Bölgesi’nde 248 çiftçi (139 desteklenen, 109 desteğe başvuran fakat desteklemeye hak kazanamayan) ile görüşülmüş ve elde edilen sonuçlar logit model kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre genç çiftçilerin çiftçilikle uğraşma durumu, medeni durum, cinsiyet, ailenin çiftçilik mesleği ile ilgilenmesi, tarım eğitim sertifikasına sahip olma, mülk ya da arazi sahibi olma durumlarının istatistiki olarak anlamlı sonuçlar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Unakıtan ve Başaran (2018), çalışmalarında genç çiftçi projesi ile desteklenen çiftçilerin bu proje hakkında görüşlerini incelemek ve projenin etkilerinin belirlemek amacıyla Tekirdağ ilinde çiftçilerle yüz yüze görüşmeler yapmışlardır. Bu çalışma kapsamında genç çiftçi projesinden yararlanan kişilerin %20,70’inin daha önce tarımsal bir örgüte üye olduğu, %79,30’unun ise daha önce herhangi bir tarımsal kooperatife üye olmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda çiftçilerin %67,20’si projelerin tarımsal faaliyetlere katkı sağladığını belirtmiş, tarımsal üretimin bu sayede artacağını beyan etmiştir. Bunun yanında çiftçilerin %82,80’ninin ise proje ile birlikte istenilen gelir düzeylerine ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Çelik (2018) çalışmasında, Kahramanmaraş’ta genç çiftçi projesinden faydalanan kadın girişimcilerin hali hazırdaki girişimcilik faaliyetlerini tespit etmek, girişimcilik önündeki engellerin neler olduğunu incelemek ve belirlemek bunun yanında, elde edilen sonuçlara yönelik çözüm önerilerinde bulunmayı amaçlamıştır. Çalışmada, 2016 yılında Kahramanmaraş ilinde Tarım ve Orman Bakanlığının Genç Çiftçi Projesi kapsamında 115 kadın girişimci ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre projeden yararlanan kadın girişimcilerin %58,3’ünün büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, %21,7’sinin küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, %3,5’inin arıcılık, %6,1’inin ipekböceği yetiştiriciliği, %4,3’ünün meyvecilik, %1,7’sinin seracılık, %4,3’ünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği faaliyetleri ile ilgilendiği anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda kadınlar

açısından genç çiftçi projelerinin sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu, kadın girişimcilerin kalkınması, gelir düzeylerinin artması, eğitim ve bilgi edinimi açısından yararlı olduğu belirtilmiştir.

Koç ve Uzmay (2019), çalışmalarında Trakya bölgesinde bulunan Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ'da çiftçilerin süt sığırcılığından vazgeçme olasılığına etki eden faktörleri belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Bu çalışma kapsamında 140 üretici ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre, çalışma kapsamındaki üreticilerin %84'den fazlasının köylerinde ve yakın çevrelerinde hayvancılıkla uğraşanların ve süt üretimi yapan çiftçi sayısında azalma gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu sonucun çalışma içerisinde resmi istatistiklerle de uyumlu olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında görüşme yapılan üreticilerin %52,1'inin çiftçilik mesleğini devam ettirme düşüncesinde oldukları %47,9'unun ise vazgeçme eğilimi içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çiftçilerin süt sığırcılığında vazgeçme ya da vazgeçmeme olasılığını belirlemeye yönelik lojistik regresyon modeli sonuçlarına göre ise, çiftçilerin süt sığırcılığından vazgeçme olasılığını; işletmelerin ölçeklerinin büyüklüğü, arazilerin varlığı, tarımsal üretim tecrübesi, bitkisel üretimin toplam gelir içindeki payı ve son yıllardaki süt verimlilik faktörlerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Altıntaş ve ark. (2019) çalışmalarında genç çiftçilere yönelik hibe programlarına başvuru yapan çiftçilerin kırsal alandan göç etme eğilimlerini incelemişlerdir. Tokat, Amasya, Çorum ve Samsun illerinde bulunan ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı "Genç Çiftçi Projesi" destek programına hibe desteği için başvuran çiftçilerden oluşan örneklem grubunda Neyman yöntemi kullanılmıştır. Hibe destek programından yararlanan 120, ve bu programdan yararlanamayan 140 üretici olmak üzere toplamda 260 çiftçi ile yapılan analiz sonucunda analiz sonuçları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda, kentlerde uygun yaşam imkânı bulunduğu göç edebilecek katılımcı sayısı yaklaşık %17 olarak belirlenmiştir. Bunun yanında çalışmada yaklaşık %7 dolaylarında üretici ise göç konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin %21'inin göç etme eğilimi içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca kırsalda bulunan genç nüfusun da göç etme eğilimi araştırılmıştır. Bu kapsamda lojistik regresyon analizi uygulanmış ve tarım dışında geliri bulunan, eğitim seviyesi yüksek olan, köyde

yaşam standartlarının zor olduğunu düşünen, köy yerleşim yerlerinde yaşam standartlarının düşük olduğunu düşünen ve köyde kazandığı ile geçinemeyeceğini belirten genç üreticilerin göç eğiliminin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Laleli (2019), çalışmasında kırdan kente doğru oluşan göç hareketlerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenlerini incelemiştir. Bu kapsamda Erzincan'da merkez ilçelere bağlı mahalle ve köylerde devamlı olarak ikamet eden hane halkı reisleriyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler neticesinde psikolojik, sosyal ve ekonomik nedenlerin hane halkı reisleri tarafından istenmeyen bir olgu olarak kabul edilen göçe önemli derecede etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Başaranoğlu ve Yılmaz (2020), Isparta ilinde bulunan ve tarımsal faaliyet alanında çalışan genç çiftçilerin çiftçilik yapma eğilimlerini araştırdıkları çalışmalarında, 18-40 yaş aralığındaki 110 genç çiftçi ile yüz yüze anket çalışması yapmışlardır. Çalışma sonucunda genç çiftçilerin tarımsal faaliyet dışında alabilecekleri iş teklifleri karşısında tarım faaliyetini bırakacağı, genç çiftçiler için tarımsal desteklerin motivasyon kaynağı olacağı, gençler için sosyo-ekonomik koşullarda yapılacak iyileşmelerin onların köyde kalma eğilimini arttıracak konularında önemli tespitler elde etmişlerdir.

Kaya (2020), çalışmasında 2016 yılında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi (GÇPD) kapsamında Ankara ili Polatlı ilçesinde verilen hibe desteğinin gençlerin göç kararları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu kapsamda 60 çiftçi ile anket çalışması gerçekleştirilmiş ve analiz sonucunda Polatlı ilçesinde bulunan ve desteklemeden yararlanan genç girişimcilerin %38,3'ünün destek nedeniyle göçten vazgeçtiği, %5'inin ise bu program ile birlikte şehirden kırsala geri döndüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında çalışmada hibe desteklerinin kırsalda tutunma ve kırsala yeniden göç üzerinde etkili olduğu fakat programdaki aksaklıkların ise katılımcılar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve ark. (2020), çalışmalarında İzmir iline bağlı Ödemiş ve Bayındır ilçelerinde geçimini tarımdan sağlayanların yaşlanma eğilimleri ile yaşlanmalarının tarımsal faaliyetlere etkisi ve tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini araştırmışlardır. Çalışmada Ödemiş ve Bayındır'da bulunan seçilmiş mahallelerde 118 çiftçi ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada genç olmayan 41 çiftçi ile görüşülmüştür.

Araştırma sonucunda çiftçilik ile geçimini sağlayanların %75'nin yaş ortalamasının arttığı ve bunun nedeni olarak da genç nüfusun kente göç etmesi olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında çalışmada tarımla uğraşanlarının yaş ortalamalarının artması nedeniyle tarımsal faaliyetlerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, çiftçilerin yaklaşık %56'sının tarımsal faaliyetlere devam etme eğilimde olmadıkları ve kendinden sonra gelecek olan çocuklarının da tarımsal faaliyete devam etmelerini istemedikleri yönündedir.

Çevik (2020), Bu çalışmanın amacı, Tokat ili kırsal bölgelerinde yaşayan gençlerin göç etme eğilimleri ve göçün tarımsal yapı üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda gençleri kırsalda göç etme ve göç etmeye yönelten nedenler, işsizliğin nedenleri, sosyal ve ekonomik yapı, ailelerin geçim ve eğitim sorunları ve uygulanan teşvik ve hibe programları etkileri ele alınmıştır. Çalışmada Tokat merkez ilçesinden nüfus yoğunluğu ve tarımsal üretim durumlarına göre belirlenen 23 köyden 164 genç birey ile anket yapılmıştır. Elde edilen veriler Ki-kare analizleri ile değerlendirilmiş ve sonuçlar çizelgeler halinde sunulmuştur. Çalışmada kırsal gençlerin, %46.3'ü köyden göç etmek istediklerini, %43.3'ü istemediklerini, %10.4'ü ise göç etme hakkında kararsız kaldıklarını ve %76.2'sinin tarımsal gelirden memnun olmadığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda göç etmek isteyen gençlerin tamamı, göç edilecek yerde iş konusunda bazı kaygı ve şüpheler taşımakla birlikte yine de bir iş bulabileceklerine inandıklarını belirtmişlerdir. Gençlerin göç hakkındaki kanaatlerinin oluşmasında; yaş, eğitim durumu, göç edilecek yerde akrabaların varlığı, kırsaldan göç sonrası katkı ve destek bulacakları beklentisi, hanedeki birey sayısı, medeni durum ve gelir seviyesi gibi hususların etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Boyraz ve Davran (2021), Adana ili Toros dağ köylerinde yaşayan ve bu köylerden Adana iline göç eden kırsal gençlerden bireysel görüşme yoluyla elde ettikleri birincil verilerden oluşan çalışmalarında, kente göç etmiş gençlerin bir kısmının köyde ne olursa olsun yaşamak istemediklerini, köyde hayatın şehirdeki gibi olmadığını, köyde düzenli gelirin olmadığını, sosyal alanların eksikliğini, her türlü alışveriş imkânının köylerde olmadığını, ailelerinin de kendileri gibi köyde hapsolup kalmamaları ve düzenli bir işte çalışıp geleceklerini garanti altına almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu çalışmanın birincil verileri Çankırı, Sinop ve Zonguldak illerinde yapılan anket çalışmalarından oluşmaktadır. Çalışmada 3 ayrı anket formu kullanılmıştır. Öncelikle kırsal gençlerin yaşadığı köylere ilişkin bilgiler köy genel bilgi anketi ile elde edilmiş ve toplam 19 köye (Çankırı’da 3, Sinop’ta 6 ve Zonguldak’ta 10 köy) ilişkin veriler, köy muhtarı veya köy hakkında bilgisi olan kişilerle gerçekleştirilmiştir. İkinci olarak kırsal alanlarında yaşayan 15-29 yaş aralığındaki gençler ile yapılan anket çalışmalarının verileri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 15-29 yaş aralığında toplamda 122 kırsal genç (Çankırı’da 23, Sinop’ta 25 ve Zonguldak’ta 74 kırsal genç) ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca kırsal gençlerin yaşadığı hanelere ilişkin 122 adet hane anketi yapılmıştır.

Çalışmanın ikincil verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve yerel kaynaklardan (Çankırı il Tarım ve Orman Müdürlüğü, Sinop il Tarım ve Orman Müdürlüğü, Zonguldak il Tarım ve Orman Müdürlüğü) elde edilen verilerle desteklenmiştir. Bunun yanında konu hakkında daha önce yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalardan da yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Örnek Hacminin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntem

Araştırmanın yapıldığı TR-81 ve 82 bölgesinde toplam 6 il yer almaktadır. Bu illerden Zonguldak, Çankırı ve Sinop illeri gayeli olarak belirlenerek anket çalışmaları bu illerde gerçekleştirilmiştir. İllerin seçiminde uzun dönemdeki göç hızları ve coğrafi bölge kriteri birlikte dikkate alınmıştır. Araştırma bölgesinde yapılan ön incelemede, bölgedeki 3 ilin kırsal alanlarında yaşayan 15-29 arasındaki toplam kırsal genç sayısının 68 822 kişi olduğu belirlenmiştir. Kırsal gençlerin tarımda kalma veya göç etme olasılığı %50 kabul edilerek, %98 güven sınırları içinde “Olasılık Örneklem Yöntemi” kullanılarak (Çiçek ve Erkan 1996) anket yapılması gereken kırsal genç ve hane sayısı 122 olarak belirlenmiştir. Örneklemde aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = N (pq) / (N-1) D^2 + (pq) \quad (1)$$

Eşitlikte;

n = örnek hacmi

N = popülasyondaki birim sayısı (68 822)

D = d/t (d, kabul edilebilir hata payı, %10 alınmıştır. t güven sınırı, %98 alınmıştır).

p= Kırsal gençlerin tarımda kalma olasılığı %50 (0,50)

q = 1-p.

Hangi ilde kaç adet anket yapılacağı illerde yaşayan kırsal genç nüfusuna göre oransal olarak dağıtılmış ve veriler Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Çizelge 3. 1. Araştırma sahasındaki illere ait köy nüfus bilgileri ve yapılan anket sayısı

İller	Çankırı	Zonguldak	Sinop	Toplam
15-29 yaş arası köy nüfusu	13 013	41 805	14 004	68 822
Köy genel bilgi anketi	3	10	6	19
Örnek sayısı (kırsal genç ve hane anketi)	23	74	25	122

15-29 yaş grubundaki kırsal gençler ile yüz yüze gerçekleştirilen anket çalışmalarında; genlerin demografik bilgileri, kırsal alan ve tarımsal faaliyetler ile ilgili düşünceleri, tarımda kalma isteğinin olup olmadığı, göç etme eğiliminin olup olmadığı, arazi sahipliği ve miktarı, hayvan sahipliği, sosyal güvence durumu, kırsal kalkınma politikalarından haberdar olup olmadığı, ekonomik ve sosyal anlamda yaşamdan beklentileri, hayalleri, gelecek hedeflemeleri gibi sorulara yer verilmiştir. Kırsal gençlerin yaşadığı hane anketleri kırsal gençlerin ebeveynleri ile gerçekleştirilmiş ve hane reisine ilişkin demografik bilgilerin yanı sıra hanenin tüm tarımsal ve ekonomik bilgileri ile göç etme-etmeme isteğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada anket yöntemi ile elde edilen veriler belirli kodlama yöntemi ile SPSS Statistic 22 paket programında işlenmiş ve tablolar oluşturularak yorumlanmıştır.

3.2.2. Ki-kare testi (Chi-square test)

Çalışmada çizelgelere ilişkin bilgilerin yorumlamalarının yanında araştırma sonuçlarından bazılarının istatistiksel olarak anlamlılık düzeylerini ortaya koyabilmek amacıyla belirlenen bazı faktörler ile kırsal gençlerin göç etme eğilimleri arasında “*ki-kare testi*” uygulanmıştır. Ki-kare testi gözlemlenen frekanslar ile beklenen frekanslar

arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı temeline dayanmaktadır. Ki-kare testinde, niteliksel anlamda belirtilen verilerden yararlanılmaktadır. Bunun yanında, ölçümle belirtilen sürekli değişkenlerde belirli dereceden az ya da çok olarak nitelendirilerek ki-kare testi uygulanabilir.

Ki-kare testi genel anlamda, iki ya da çok gruplu parametreler arasındaki farkı belirlemek amacıyla kullanıldığı gibi iki örneklemin aynı kategori içerisinde homojen olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla da yapılabilmektedir. Bunun yanında gözlenen bir değişkenin beklenen bir dağılıma uygunluğu ya da gözlenen iki değişkenin aynı dağılımlara sahip olup olmadığının araştırılmasında kullanıldığı gibi varyans ile ilgili aralık tahmini ve kontenjan katsayısının hesabında da kullanılabilmektedir (Hogg, vd, 2009).

Ki-kare testinde hesaplama için öncelikli olarak iki normal değişkenin beklenen değerleri hesaplanmaktadır. Aşağıda belirtilen eşitlik kullanılarak iki normal değişkenin beklenen değeri hesaplanabilmektedir.

$$E_{i,j} = \frac{\sum_{k=1}^c O_{i,\sum_{k=1}^y O_{k,j}}}{N}$$

- $E_{i,j}$: Beklenen Değer
- $\sum_{k=1}^c O_{i,j}$: i.ci sütun toplamı
- $\sum_{k=1}^y O_{k,j}$: k.cı satır toplamı
- N: Toplam sayı

Gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklılara hesaplanarak ortaya çıkarılan X^2 değerleri toplanarak test istatistiğini oluşturan χ^2_h değeri bulunur. O= gözlenen frekans, E= beklenen frekans olduğuna göre ki-kare bağımsız testi (X^2_h) eşitliği aşağıdaki gibi ifade edilir.

$$\chi^2_h = \sum_i^y \sum_{k=1}^c \frac{(O_{i,j} - E_{i,j})^2}{E_{i,j}}$$

Burada

- χ^2_h : X^2 bağımsız testi
- $O_{i,j}$: Değişkenin gözlem değeri

- $E_{i,j}$: Değişkenin beklenen değeri

Bu kapsamda kırsal gençlerin yaş, eğitim ve hanenin gelir düzeyi ile kırsal gençlerin tarım sektöründe kalıp-kalmama veya göç etme düşüncesi arasındaki ilişkiler veriler ki-kare analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

4.ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın bu bölümündeki bilgiler 3 ana başlık altında toplanmıştır. Öncelikle kırsal gençlerin yaşadığı kırsal yerleşim birimlerine (köy ve belde) ait bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda köylerin genel ve tarımsal özellikleri ortaya konulmuştur. Kırsal gençlerin yaşadıkları yerler ile göç etme isteği veya tarımda kalma isteği arasında bir bağıntı kurmak amacıyla bu bilgilere yer verilmiştir. İkinci aşamada ise kırsal gençlerin yaşadığı hanelere ilişkin genel bilgilerin yanı sıra, hanelerin tarımsal varlıkları ve hane reislerinin demografik bilgileri ve göç etme düşünceleri belirlenmiştir. Hanelere ait bilgiler ile kırsal gençlerin tarımda kalma veya göç etme düşüncesi arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise kırsal gençlerin demografik bilgileri, kırsal alan ve tarımsal faaliyetler ile ilgili düşünceleri, göç etme düşüncesi ve buna neden olan faktörler gibi birçok konu ayrıntılı şekilde ortaya konulmuştur.

4.1.Köylere Ait Genel Bilgiler

Bu bölümde kırsal gençlerin yaşadığı 19 kırsal yerleşim birimine ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Çalışmanın ana amacına uygun olarak kırsal gençlerin tarımda kalma veya göç etme düşüncesi ile, yaşadığı kırsal yerleşim biriminin genel ve tarımsal özellikleri arasında yakın bir ilişki vardır. Çalışmanın yürütüldüğü Zonguldak, Çankırı ve Sinop illeri aynı Düzey-2 Bölgesi'nde (TR8) yer almasına karşın gerek illerin ve gerekse köylerin genel özellikleri ve tarımsal yapıları farklılık oluşturmaktadır. Anket yapılan köylere ilişkin bilgiler, köy sayısı az olduğu için birlikte değerlendirilmiş ve kırsal gençlere ilişkin yapılan analizlerde gençlerin yaşadığı köylere ait bilgiler ayrıca değerlendirmeye alınmıştır.

Yapılan araştırmada köy genel bilgi anketine katılımcıların verdikleri yanıtlara göre köylerin tamamının bağlı olduğu ilçeye veya ile anayol bağlantısı bulunmaktadır. Köylerin %89.5'inde ilçeye günlük yolcu taşıyan minibüs bulunmakta iken, %10.5'inde bulunmamaktadır. Köylerin tamamında içme suyu şebekesi bulunmaktadır. Köylerin %57.9'unda kanalizasyon sistemi bulunmakta iken, %42.1'inde bulunmamaktadır. Köylerin %57.9'unda ilkokul, %31.6'sında ortaokul, %5.3'ünde ise lise bulunmaktadır. Ancak taşınmalı eğitim sisteminin bir sonucu olarak bazı okulların kapalı konumda olduğu belirtilmiştir. Köylerin %26.5'inde sağlık ocağı, %10.5'inde turistik özellikler bulunmaktadır (Çizelge 4.1.).

Genel iş imkânı bakımından köylerin %84.2'sinde günübirlik ulaşım sağlanan uzaklıkta iş imkanları ayrıca köylerin %47.4'ünde köyde ikamet edenlere tarım dışında gelir sağlayan faaliyetler bulunmaktadır. Bu konuda özellikle Zonguldak ilinde kömür madenlerine günübirlik ulaşım olması dikkat çekicidir. Köylerin %31.6'sında hayatı zorlaştıran genel bir problem bulunduğu belirtilmekle beraber bunun zorunlu göçe neden olabilecek özellikte olmadığı belirlenmiştir. Bu konuda yıl içerisinde belirli dönemlerde sel baskınları, yabani hayvan problemleri ve Çankırı iline bağlı köylerde yağış yetersizliği olduğu belirtilmiştir. Köyün genel arazi yapısı bakımından köylerin %26.3'ünün ova, %52.6'ünün yamaç, %21.1'inin ise dağlık-orman olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4. 1. Araştırmanın yapıldığı köylere ilişkin genel özellikler

		Frekans	%
Köyün ana yola bağlantısı	Var	19	100.0
İlçeye günlük yolcu taşıyan minibüs	Var	17	89.5
	Yok	2	10.5
İçme suyu şebekesi	Var	19	100.0
Kanalizasyon sistemi	Var	11	57.9
	Yok	8	42.1
İlkokul	Var	11	57.9
	Yok	8	42.1
Ortaokul	Var	6	31.6
	Yok	13	68.4
Lise	Var	1	5.3
	Yok	18	94.7
Sağlık ocağı	Var	5	26.3
	Yok	14	73.7
Turistik yer	Var	2	10.5

	Yok	17	89.5
Günübirlik ulaşım sağlanan uzaklıkta iş imkanı	Var	16	84.2
	Yok	3	15.8
Köyde tarım dışı iş imkanı	Var	9	47.4
	Yok	10	52.6
Köyde hayatı zorlaştıran genel bir problem	Var	6	31.6
	Yok	13	68.4
Köyün genel arazi yapısı	Düz-ova	5	26.3
	Yamaç	10	52.6
	Dağlık-Orman	4	21.1

Yapılan araştırmada köylerdeki toplam hane sayısının 195.2 adet olduğu belirlenmiştir. Ancak yıl boyu kullanılan (içinde oturan) hane sayısı 115.9'dür. Bu verilere göre köylerdeki hanelerin %59.4'ü sürekli kullanılmaktadır. Yıl boyu boş olan, kullanılmayan hane sayısı 30.1 adet (%15.4), yılın belli dönemlerinde kullanılan hane sayısının ise 49.2 adet (%25.2) olduğu belirlenmiştir. Köyde hiç arazisi olmayan ortalama hane sayısı 9.2 adet, köyde oturup da tarımla uğraşmayan ortalama hane sayısı 19.7 adet, köyden göç etmiş ve köydeki arazilerinin çoğunu ortağa ya da kiraya veren ortalama hane sayısı 14.0 adet olarak bulunmuştur (Çizelge 4.2.).

Ayrıca köyden göç etmiş ancak arazilerini kiraya ya da ortağa vermeyip yılın belli dönemlerinde köye gelerek kendi işgücüyü ve/veya işçi çalıştırarak tarımsal faaliyette bulunan hane sayısı ortalama 4.7, köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya vermeyen, çoğunu bedelsiz olarak köydeki akrabalarına terk eden ortalama hane sayısı 12.6, köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya vermeyen, arazilerinin çoğu boş ve bakımsız halde duran ortalama hane sayısı 8.8 ve köydeki arazisi ve diğer varlıklarını satıp göç eden ortalama hane sayısı 0.5 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.2.). Bütün bu veriler birlikte değerlendirildiğinde köydeki hanelerin yaklaşık %60'nın sürekli kullanıldığı, bunun yanında köylerdeki taşınmaz mülkiyetlere sahipliğin devam ettiği ve köylerdeki taşınmazları tamamen satan hane oranının çok düşük olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. 2. Köyde ikamet eden hanelere ilişkin bilgiler

	Ortalama
Köydeki toplam hane sayısı	195.2
Yıl boyu kullanılan (içinde oturan) hane sayısı	115.9
Yıl boyu boş olan, kullanılmayan hane sayısı	30.1
Yılın belli dönemlerinde kullanılan hane sayısı	49.2
Köyde hiç arazisi olmayan hane sayısı	9.2
Köyde oturup da tarımla uğraşmayan hane sayısı	19.7

Göç etmiş ve köydeki arazilerinin çoğunu ortağa ya da kiraya veren hane sayısı	14.0
Göç etmiş ancak arazilerini kiraya ya da ortağa vermeyip yılın belli dönemlerinde köye gelerek kendi işgücüyü ve/veya işçi çalıştırarak tarımsal faaliyette bulunan hane sayısı	4.8
Göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya vermeyen, çoğunu bedelsiz olarak köydeki akrabalarına terk eden hane sayısı	12.6
Göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya vermeyen, arazilerinin çoğu boş ve bakımsız halde olan hane sayısı	8.8
Köydeki arazisi ve diğer varlıklarını satıp göç eden hane sayısı	0.5

Araştırmada köyün nüfus özelliklerine ilişkin bulgular incelendiğinde 2021 yılı ortalama nüfusunun 542.0 kişi olduğu belirlenmiştir. Bu durumda köyde sürekli yaşayan hanelerde ortalama kişi sayısı 4.7'dir. Köyden göç edip de son 10-15 yılda köye tamamen geri dönen hane sayısı ortalaması 3.0 adet, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından düzenli yardım alan hane sayısı ortalaması 9.0 adet ve genç çiftçi ya da diğer kırsal kalkınma projelerinden faydalanan birey sayısı ortalaması 3.0 adet olarak (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4. 3. Köyün nüfus özelliklerine ilişkin bulgular

	Ortalama
2021 nüfusu (kişi)	542.0
Köyden göç edip de son 10-15 yılda köye tamamen geri dönen hane sayısı (adet)	3.0
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan düzenli yardım alan hane sayısı (adet)	9.0
Genç çiftçi ya da diğer kırsal kalkınma projelerinden faydalanan kişi sayısı (adet)	3.0

4.2.Köyde İkamet Eden Hane Halkına İlişkin Bilgiler

Çalışmanın bu bölümünde kırsal gençlerin yaşadığı hanelere ilişkin genel bilgilerin yanı sıra hanelerin sahip olduğu tarımsal varlıklar ve bunların uzun dönemli değişimine yer verilmiştir. Ayrıca hanelerin tarımsal ve tarım dışı gelir durumları ve bunun yeterlilik düzeyi ile köydeki diğer hanelere göre gelir kıyaslaması gibi ekonomik bilgilere yer verilmiştir. Bunun yanında hane reisleri ve hanede yaşayan diğer fertlerin göç bilgileri bu bölümde incelenmiştir.

Araştırmada kırsal gençlerin yaşadığı hanelerdeki anket yapılan hane reislerinin %9.8'i kadınlardan, %90.2'si erkeklerden oluşmaktadır. Hane reislerinin yaş ortalaması 50.3'dür. Eğitim durumuna bakıldığında hane reislerinin %0.8'i okuma yazma bilmemekte, %45.9'u ilköğretim mezunu, %18.9'u ortaokul mezunu, %33.6'sı lise mezunu ve %0.8'i üniversite mezunudur. Hane reislerinin %90.2'sinin evli, %9.8'inin bekar

olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %82.8'inin sosyal güvencesi bulunmakta iken, %17.2'sinin bulunmamaktadır. Ortalama hane nüfusunun 4.42 olduğu belirlenmiştir. (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4. 4. Anket yapılan hane reislerine ilişkin bilgiler

		Frekans	%
Yaş		122	50.3
Cinsiyet	Erkek	110	90.2
	Kadın	12	9.8
Eğitim durumu	Okuma-yazma yok	1	0.8
	İlkokul	56	45.9
	Ortaokul	23	18.9
	Lise	41	33.6
	Üniversite	1	0.8
Medeni durum	Evli	110	90.2
	Bekar	12	9.8
Sosyal güvence	Var	101	82.8
	Yok	21	17.2

Hanelerin sahip olduğu arazi varlığı, hayvan varlığı, ev, traktör, gelir ve borç durumuna ilişkin bilgiler ile 10 yıl önceki durum ve 10 yıl sonrası olası durum Çizelge 4.5.'de verilmiştir. Hanelerin ortalama mülk arazi varlığı 44.07 dekar, toplam işledikleri arazi ise 64.29 dekardır. Bölge genelindeki hane başına düşen büyükbaş hayvan varlığı 6.19 adet, küçükbaş hayvan varlığı ise 4.71 baş olarak belirlenmiştir. Hanelerin sahip olduğu ortalama ahır ve ağıl kapasitelerinin yaklaşık yarının atıl olduğu görülmektedir. Hane başına ortalama 1.85 adet ev ve 0.80 adet traktör bulunduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4. 5. Hane halkının mal varlığı ve tarımsal yapısı

	Şimdiki durum	Ölçek ortalaması	10 yıl önce	10 yıl sonra
Mülk arazi (da)	44.07	2.00	2.20	2.83
Kira arazi (da)	10.80	2.00	1.84	2.73
Ortak arazi (da)	9.37	2.00	1.87	2.66
Toplam arazi (da)	64.29	2.00	1.98	2.45
Büyükbaş hayvan (adet)	6.19	2.00	2.25	2.11
Küçükbaş hayvan (adet)	4.71	2.00	2.01	2.83
Ahır kapasitesi (baş)	12.59	2.00	2.02	2.94
Ağıl kapasitesi (baş)	11.97	2.00	1.98	2.96
Ev özellikleri (adet)	1.85	2.00	1.97	2.93
Traktör (adet)	0.80	1.50	1.93	1.93
Gelir durumu (kötü, orta, iyi)	2.07	2.00	2.22	1.96
Borç durumu (çok, orta, az)	2.22	2.00	2.41	1.89

Araştırmada hanelerin varlıklarına, gelirlerine ve borçlarına ilişkin olarak 3'lü Likert ölçeklemesi yapılarak şimdiki durum ile 10 yıl öncesi ve 10 yıl sonrası olası durumun karşılaştırması yapılmıştır. Bunun için arazi, büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı ile ahır ve ağıl kapasitesi ölçeklemesi; daha az ise 1, aynı ise 2, daha fazla ise 3 şeklindedir. Ev; eski ise 1, kullanılabilir ise 2, yeni ise 3, traktör; yok ise 1, var ise 2, gelir durumu; kötü ise 1, orta ise 2, iyi ise 3, borç; az ise 1, orta ise 2, çok ise 3 şeklinde ölçeklendirilmiştir.

Yukarıdaki ölçeklendirmeye göre mülk arazinin ve işlenen toplam arazinin 10 yıl öncesine göre gelecek 10 yılda artacağına ilişkin bir düşünce söz konusudur. Bölgedeki işletme arazisi varlığının az olduğu dikkate alındığında kırsal kesimde yer alan hanelerin gelecek yıllarda mülk, ortak ve kiraya tutup işledikleri arazi miktarının artacağı belirlenmiştir. Benzer şekilde hanelerin sahip olduğu ortalama ev sayısının şimdiye göre daha az olduğu, 10 yıl sonra ise artacağı belirlenmiştir. Traktör varlığında ise stabil durum söz konusudur.

Hanelerin gelir durumunun geçmiş yıllarda daha iyi olduğu, 10 yıl sonra ise günümüzden daha kötü olacağı belirlenmiştir. Buna karşın borç durumunun da geçmiş yıllarda daha fazla olduğu, 10 yıl sonra azalacağı belirtilmiştir.

Yapılan araştırmada bölgedeki hanelerin geçinebilmesi için gerekli olan sulu arazi miktarının 28.48 dekar, kuru arazi miktarının ise 65.04 dekar olduğu belirtilmiştir. Bu verilere göre bölgede yer alan hanelerin sahip olduğu arazi miktarının çok yetersiz olmadığı söylenebilir.

Yapılan araştırmada bir hanenin geçinebilmesi için gerekli olan ortalama büyükbaş hayvan sayısının 17.84 adet, küçükbaş hayvan sayısının ise 64.63 olduğu ifade edilmiştir. Çizelge 4.6'daki verilere göre köyde sürekli ikamet eden hanelerin %27.0'sinin büyükbaş hayvancılık yaptığı ve bu hanelerin ortalama 9.73 baş hayvana sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca köylerde sürekli ikamet eden hanelerin sadece %2.9'unun küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yaptığı ve bu hanelerin sahip olduğu ortalama hayvan sayısının 57.89 baş olduğu belirlenmiştir. Buna göre hayvancılık yapan işletmeler açısından küçükbaş hayvan sayısının yeterli olduğu, buna karşın büyükbaş hayvan sayısının olması gerekenden az

olduğu görülmektedir. Ayrıca hanelerin %2.7'sinin arıcılık yaptığı (ortalama 3.1 hane) ve ortalama 19.05 kovana sahip olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4. 6. Köyün hayvancılık özelliklerine ilişkin bulgular

Hayvancılık faaliyeti	Hane sayısı	Toplam haneye oranı (%)	Hayvancılık yapan hanelerin ortalama hayvan/kovan sayısı	Köyde yaşayan hanelerin ortalama hayvan/kovan sayısı
Sığır-manda	31.3	27.0	9.73	2.62
Koyun-keçi	3.4	2.9	57.89	1.72
Arıcılık	3.1	2.7	19.05	1.56

Hanenin yıllık tarımsal gelirinin yeterlilik durumu incelendiğinde %16.4'ünün yeterli, %53.3'ünün ne yeterli ne yetersiz, %30.3'ünün ise yetersiz olduğu belirtilmiştir (Çizelge 4.7.). Yetersiz gelire rağmen kırsal alanda yaşamaya devam eden hanelerin en önemli özelliklerinden birinin tarım dışı gelire sahip olmalarıdır. Hanenin %77.9'unun tarım dışı gelirinin bulunduğu %22.1'inin ise tarım dışı gelirinin olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.8.).

Çizelge 4. 7. Hanelerin yıllık tarımsal gelirine ilişkin bulgular

		Frekans	%
Hanenin yıllık tarımsal gelirinin yeterlilik durumu	Yetersiz	37	30.3
	Ne yeterli ne yetersiz	65	53.3
	Yeterli	20	16.4

Çizelge 4. 8. Hanelerin tarım dışı gelirine ilişkin bulgular

		Frekans	%
Hanenin tarım dışı gelir durumu	Var	95	77.9
	Yok	27	22.1

Hanelerin yıllık gelirinin köydeki diğer hanelerin gelirine göre %18.9'unun yüksek, %68.9'unun aynı ve %12.3'ünün ise az olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.9.). Bu sonuçlara göre kırsal alandaki hanelerin büyük oranda aynı gelir düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 4. 9. Köyde bulunan hanelerin gelir düzeylerinin karşılaştırılması

		Frekans	%
Köyünüzdeki diğer haneler ile kıyasladığınızda gelir düzeyiniz	Yetersiz	15	12.3
	Ne yeterli ne yetersiz	84	68.9
	Yeterli	23	18.9

Köyden göç etme niyeti bakımından, aile reislerinin %4.1'inin evet, %91.8'inin hayır, %4.1'inin kısmen yanıtını verdiği belirlenmiştir (Çizelge 4.10.). Çizelgeden görüldüğü gibi hane reislerinin büyük çoğunluğu göç etme niyetinde değildir.

Çizelge 4. 10. Hane reisinin köyden kente göç etme durumuna ilişkin bulgular

		Frekans	%
Aile reisinin köyden kente göç etme niyeti	Evet	5	4.1
	Kısmen	5	4.1
	Hayır	112	91.8
	Toplam	122	100.0

Aile reislerinin köyden kente göç etme isteğinin olmamasının başlıca sebepleri arasında %71.8'inin yaşım ilerledi köyden ayrılamam, %69.2'sinin ise ilgilenmem gereken arazilerim var cevabını verdikleri belirlenmiştir. Bunların dışında %48.7'si ilgilenmem gereken hayvanlarım var, %47.9'u şehir hayatının çekici gelmemesi ve %40.2'si ise köy hayatını sevdiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.11.). Ayrıca %34.2'si şehirde geçinemeyeceğini ve şehirde iş yapabilecek bir mesleğinin olmadığını, %32.5'i köydeki gelirinin yeterli olduğunu, %23.9'u nereye nasıl gideceğini bilmediğini, %21.4'ü ise doğup büyüdüğü yeri terk edemeyeceğini belirtmiştir.

Çizelge 4. 11. Hane reisinin köyden kente göç etmemesine ilişkin bulgular

	%
Yaşım ilerledi köyden ayrılamam	71.8
İlgilenmem gereken arazilerim var	69.2
İlgilenmem gereken hayvanlarım var	48.7
Şehir çekici gelmiyor, çok kalabalık ve karmaşık	47.9
Köy hayatını seviyorum, vazgeçmem	40.2
Şehirde geçinemem	34.2
Şehirde iş yapacak bir mesleğim yok	34.2
Köydeki gelirim yeterli	32.5
Nereye nasıl gidileceğini bilmiyorum	23.9
Ata, baba yadigarı, doğup büyüdüğüm köyü bırakamam	21.4
Köyden göçenlerin durumu iyi değil	9.4
Daha önce göç ettim, olmadı	8.5
Diğer	2.6
Sağlık nedenleri	0.9

Aileden daha önce köyden göç eden olup-olmadığı incelendiğinde: hanelerin %45.9’unda göç eden olduğu belirlenmiştir. Bu kişilerin tarımsal faaliyetleri etkileme durumu sorulduğunda ise %66.1’inin değişiklik olmadığı, %33.9’unun olumsuz etkilediği belirlenmiştir (Çizelge 4.12.).

Çizelge 4. 12. Hane içinden göç etme durumlarına ilişkin bulgular

		Frekans	%
Ailenizden (hane içinden) daha önce köyden göç eden oldu mu?	Evet	56	45.9
	Hayır	66	54.1
Haneden göç eden kişilerin tarımsal faaliyetleri etkileme durumu	Değişiklik olmadı	37	66.1
	Olumsuz etkiledi	19	33.9

Hanelerden daha önce göç edenlere ilişkin bilgiler Çizelge 4.13.’de görülmektedir. Buna göre göç edenlerin %48.2’sinin erkek, %51.8’inin kadın olduğu, göç edenlerin yaş ortalamalarının ise 31 olduğu belirlenmiştir. En fazla göç edilen illerin başında İstanbul, Zonguldak ve Ankara’nın geldiği ve göç nedeni olarak ise evlilik, iş ve eğitimin geldiği belirlenmiştir (Çizelge 4.13.).

Çizelge 4. 13. Hane içinden göç edenlere ilişkin bilgiler

Cinsiyet (%)		Yaş (Ortalama)		En fazla göç edilen iller	Göç nedeni
Erkek	Kadın	Erkek	Kadın		
48.2	51.8	31.0	31.0	İstanbul, Zonguldak ve Ankara	Evlilik, İş ve Eğitim

Son olarak hane reislerine sizden sonra tarımsal işletmenizi kim devam ettirir sorusuna %44.3’ünün çocuklarını, %0.8’inin akrabalarından birisi, %54.9’unun devam ettiren olmaz yanıtını verdikleri belirlenmiştir. İşletmenin gelecek yıllarda devam etmemesi halinde %8.2’sinin araziler satılır, %59.8’inin ortak veya kiraya verilir, %32.0’inin diğer yanıtını verdikleri saptanmıştır.

4.3. Kırsal Gençlere İlişkin Bilgiler, Göç Etme ve Tarımda Kalma Eğilimleri

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın amacına yönelik olarak kırsal gençlerin demografik bilgileri, kırsal alana ve tarıma ilişkin düşünceleri, hayattan beklentileri, tarımda kalma ve göç etme düşünceleri ile bunun nedenleri ortaya konulmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda gençlere ait bazı özellikler ile göç etme düşüncesi arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

4.3.1. Kırsal Gençlere İlişkin Genel Bilgiler

Yapılan çalışmada 15-29 yaş arası gençlere ilişkin bilgiler çizelge 4.14.'de verilmiştir. Buna göre gençlerin %36.1'inin 15-19 yaş, %31.1'inin 20-24 yaş, %32.8'inin 25-29 yaş grubunda oldukları; cinsiyet bakımından %14.8'inin kadın, %85.2'sinin erkek olduğu belirlenmiştir. Gençlerin %2.5'inin ilkokul, %4.1'inin ortaokul, %50.8'inin lise ve %42.6'sının üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir. Gençlerin %12.3'ü evli, %87.7'si bekarıdır. Gençlerin %32.0'sinin sosyal güvencesinin olduğu, %68.0'inin olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.14.).

Çizelge 4. 14 Kırsal gençlere ilişkin bulgular

		Frekans	%
Yaş dağılımı	15-19	44	36.1
	20-24	38	31.1
	25-29	40	32.8
Cinsiyet dağılımı	Erkek	104	85.2
	Kadın	18	14.8
Eğitim durumu	İlkokul	3	2.5
	Ortaokul	5	4.1
	Lise	62	50.8
	Üniversite	52	42.6
Medeni durumu	Evli	15	12.3
	Bekar	107	87.7
Sosyal güvence	Var	39	32.0
	Yok	83	68.0

4.3.2. Kırsal Gençlerin Gelir Durumu ve Kırsal Yaşama Bakışları

İnsanları bir bölgede tutan faktörlerin başında ekonomik faktörler gelmektedir. Kırsal alandaki sosyal yapı gereği hanenin ekonomik faaliyetlerini yönetme ve geliri harcama yetkisi hane reisindedir. Bu kişi ağırlıklı olarak hanede yaşı en fazla olan kişidir. Bu nedenle gençlerin kendisine ait gelirinin olması durumu ender rastlanan bir durumdur. Gençler ihtiyaçlarını karşılamak için aile reisinden harçlık almak durumundadır. Yıl boyu bütün ekonomik faaliyetlere katılım gösteren gençlerin kendilerine ait gelirlerinin olmaması, onları ekonomik bağımsızlığın olacağı alanlara yöneltmektedir. Bu da göç etme düşüncesini tetiklemektedir. Yapılan araştırmada gençlerin %72.13'ünün (88 kişi) herhangi bir gelirinin olmadığı ve ailesinden harçlık aldığı belirlenmiştir. Kendisine ait geliri olan 15-29 yaş arası gençlerin yıllık tarımsal gelir ortalaması 4 483,60 TL ve yıllık tarım dışı gelir ortalaması 8 220,49 TL olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.15.). Tarım ve

tarım dışı gelire sahip olan gençlerin önemli bir kısmının evli ve yaşı daha fazla olan gençler olduğu söylenebilir. Yıllık verilere bakıldığında kendisine ait geliri olan gençlerin sahip olduğu gelir düzeyinin sembolik düzeyde olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. 15. Kırsal gençlerin gelir durumu

	Frekans	%	Yıllık Ortalama Gelir (TL)
Ailesinden harçlık alıyor	88	72.13	-
Tarımsal gelir miktarı	13	10.65	4 483.60
Tarım dışı gelir miktarı	28	22.95	8 220.49

*Birden fazla cevap alındığı için %100'ü aşmaktadır.

Kırsalda yaşayan gençlerin kırsal yaşama ilişkin en önemli düşünceleri Çizelge 4.16'da verilmiştir. Gençlerin %39.3'ü kırsal yaşama ait hiçbir olumlu düşünceye sahip değildir. Tek seçenekli olarak sorulan bu soruya kırsalda yaşayan gençlerin hiçbir olumlu yönü yok diye cevap vermesinin altında birçok neden olduğu söylenebilir. Bunun sadece ekonomik veya sosyal nedenler ile açıklanması yetersiz kalmaktadır. Buna ilişkin daha ayrıntılı çalışmalara gereksinim vardır.

Gençlerin kırsalda yaşamayı tercih etme sebepleri arasında %28.7 ile doğal beslenmek, %9.0' ile şehre göre daha ucuz olması, %4.9 ile doğasının güzel olması ve ilişkilerin samimi olması, %4.1 ile kendi işinin patronu olmak gelmektedir. (Çizelge 4.16.).

Çizelge 4. 16. Gençlerin kırsal yaşamı olumlu bulmaya yönelik en önemli nedenleri

	%
Kırsalın olumlu yanı yok	39.3
Doğal beslenmek	28.7
Şehre göre daha ucuz	9.0
Doğası güzel	4.9
İlişkiler samimi	4.9
Kendi işinin patronu olmak	4.1
Daha rahat bir yaşam	2.5
Sessiz sakin olması	2.5
Tarımla uğraşmak	2.5
Hayvanlarla iç içe olmak	1.6

Buna karşın gençlerin kırsalda yaşamayı tercih etmeme sebeplerine bakıldığında %29.5 ile sosyal hayatın olmaması, %20.5 ile iş yükünün fazla olması ve %18.0 ile gelir yetersizliği ön plana çıkmaktadır (Çizelge 4.17.). Ayrıca kırsalda yaşayan gençlerin

sadece %9.0'u kırsal yaşamın olumsuz herhangi bir yönünün olmadığını belirtmiştir. Bunların dışında kırsal gençlerin %8.2'si girdi maliyetlerinin yüksel olması ve %3.3'ü iş imkanının olmaması gibi ekonomik nedenleri ön plana çıkarmıştır.

Çizelge 4. 17. Gençlerin kırsal yaşamı olumsuz bulmaya yönelik en önemli nedenleri

	%
Sosyal hayat yok	29.5
İş yükü fazla	20.5
Gelir yetersiz	18.0
Yok	9.0
Girdi maliyetleri yüksek	8.2
İş imkânı yok	3.3
Eğitim yetersiz	2.5
Ulaşım sıkıntısı var	2.5
Risk ve belirsizlik fazla	1.6
Şehre uzak	1.6
Toplumsal baskı	1.6
Alt yapı imkanları yetersiz	0.8
Hizmetlerin geç gelmesi	0.8

4.3.3. Kırsal Gençlerin Tarıma Bakışları

Kırsal alanda yaşayan insanların kırsal yaşama ilişkin düşüncelerinin yanında tarıma bakışlarının da bilinmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi kırsal alanda en temel geçim kaynağı tarımsal faaliyetlerdir. Kırsal gençlerin %13.1'i tarımsal faaliyetlerin maddi açıdan yeterli olduğunu, %26.2'si ne yeterli ne yetersiz olduğunu, %45.1'i yetersiz olduğunu, %15.6'sı ise çok yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kırsal gençlerin hiçbir tarımın maddi açıdan çok yeterli olduğunu belirtmemiştir. Bunda tarımın diğer sektörlere göre daha az gelire sahip olmasının yanında araştırmanın yapıldığı bölgenin tarımsal özelliklerinin de etkili olduğu söylenebilir.

Tarımda kalmak ve tarımsal faaliyetler ile uğraşmak refahınızı nasıl etkiler sorusuna gençlerin %8.2'si iyi etkiler, %33.6'sı ne iyi ne kötü etkiler, %36.1'i kötü etkiler, %22.1'i çok kötü etkiler yanıtını vermiştir (Çizelge 4.18.). Ankete katılan kırsal gençlerin hiçbir tarımın refahını çok iyi etkileyeceğini belirtmemiştir.

Çizelge 4. 18. Tarımın maddi yeterliliği ve refah etkisi

		Frekans	%
Tarımın maddi açıdan yeterli olup-olmadığı	Çok yeterli	0	0.0
	Yeterli	16	13.1
	Ne yeterli ne yetersiz	32	26.2

Tarımda kalmanın gencin refahını etkileme durumu	Yetersiz	55	45.1
	Çok yetersiz	19	15.6
	Çok iyi etkiler	0	0.0
	İyi etkiler	10	8.2
	Ne iyi ne kötü etkiler	41	33.6
	Kötü etkiler	44	36.1
	Çok kötü etkiler	27	22.1

Gençlerin aile içindeki kararlara katılımı sorulduğunda %3.3'ü söz hakkı olmadığını ve hiçbir şeye karışmadığını, %33.6'sı ailesinin karar aldığını ve kendisinin uyguladığını, %48.4'ü ailesi ile ortak karar aldıklarını, %14.8'i aile içinde kararlarının çok etkili olduğunu belirtmiştir.

4.3.4. Kırsal Gençlerin Gelecek Hakkındaki Düşünceleri

Gençlerin gelecekteki hayallerinin neler olduğu incelendiğinde %13.1'i tarım işletmesini büyütmek istediğini, %9.0'u kamuda çalışmak istediğini, %9.0'u üniversite okumak istediğini ve %8.2'si çocuklarına iyi bir gelecek sağlamak istediğini belirtmiştir (Çizelge 4.19.). Gençlerin %6.6'sı geleceğe ilişkin herhangi bir hayalinin olmadığını belirtirken, küçük oranlarda da olsa bir çoğu farklı mesleklerde çalışmak istediğini ve genellikle maddi nedenleri belirtmiştir.

Çizelge 4. 19. Kırsal gençlerin gelecek hakkındaki en önemli düşünceleri

	%
Tarım işletmesini büyütmek	13.1
Kamuda çalışmak, üniversite okumak	9.0
Çocuklarıma iyi bir gelecek sağlamak	8.2
Şehirde sigortalı bir iş bulmak	7.4
Hayalim yok	6.6
Kendi işletmemi kurmak	5.7
Asker olmak, Daha fazla para kazanmak	4.9
Yurtdışına gitmek	4.1
Büyükşehirde yaşamak	3.3
Emekli olmak, Evlenmek, Mühendis-Öğretmen olmak, Sosyal statü kazanmak	2.5
Polis olmak, Turizm işletmeciliği yapmak	1.6
Akademisyen, doktor, hukukcu olmak, Ev sahibi olmak Köyde rahat bir yaşam	0.8
Refah seviyesi yüksek bir hayat	0.8

4.3.5. Kırsal Gençlerin Göç Etme İsteği ve Nedenleri

Yapılan araştırmada gençlerin %63.9'u göç etme niyeti taşıdığını, %6.6'sı kısmen göç etme niyeti taşıdığını, %29.5'si ise köyden göç etme niyetinde olmadığını belirtmiştir.

(Çizelge 4.20.). Bu oranlar kırsal gençlerin yaşadığı hanelerinin göç etme isteğine ilişkin oranlar ile kıyaslandığında, gençlerin büyük çoğunluğunun göç etme niyeti taşıdığını göstermektedir.

Çizelge 4. 20. Kırsal gençlerin göç etme istekleri hakkındaki düşünceleri

		Frekans	%
Köyden kente göç etme isteğinin olup olmadığı	Evet	78	63.9
	Kısmen	8	6.6
	Hayır	36	29.5

Kırsal kesimden göç etme niyetinin olmadığını belirten gençlerin (36 kişi) %55.6'sı şehir hayatının çekici olmadığını, çok kalabalık, karmaşık ve yaşamının zor olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.21.). Gençlerin %52.8'i ailesinin köyde kendisine ihtiyacı olduğunu, %41.7'si köy hayatını sevdiğini ve ilgilenmesi gereken arazilerinin olduğunu, %38.9'u şehirde iş bulup geçinemeyeceğini, %30.6'sı köyde kalıp işlerini büyütmek istediğini, %27.8'i ilgilenmesi gereken hayvanları olduğunu ve aynı oran ile doğup büyüdüğü yeri terk etmek istemediğini belirtmiştir.

Çizelge 4. 21. Kırsal gençlerin göç etmeme sebepleri

	Frekans	%
Şehir çekici gelmiyor, çok kalabalık, karmaşık ve yaşamak zor	20	55.6
Ailemin köyde bana ihtiyacı var	19	52.8
Köy hayatını seviyorum, vazgeçemem	15	41.7
İlgilenmem gereken arazilerim/miz var	15	41.7
Şehirde iş bulamam, düzen kuramam, geçinemem	14	38.9
Köyde kalıp köydeki işleri/mizi büyütmek istiyorum	11	30.6
İlgilenmem gereken hayvanlarım/mız var	10	27.8
Ata baba yadigarı doğup büyüdüğüm köyü bırakmam	10	27.8
Köyden göçenlerin durumu iyi değil	8	22.2
Köydeki gelirim/iz yeterli, şehirde daha fazla gelir elde edemem	7	19.4
Yaşım küçük bu yüzden köyden ayrılamam	4	11.1
Daha önce göç ettim	3	3.8
Nereye nasıl gidileceğini bilmiyorum	1	2.8
Diğer	1	2.8

Göç etme niyeti taşıyan gençlerin (86 kişi) en fazla ön plana çıkan nedenleri arasında %49.2 ile şehirde iş bulabilme imkanı ve aynı oran ile köyde sosyal hayatın olmaması

gelmektedir. Bunun yanında gençlerin %46.7'si sigortalı bir işte çalışma isteği, %45.9'u şehir yaşamının daha çekici olması, %44.3'ü çiftçiliğin ağır ve zahmetli olması, % 36.1'i ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulmak istediğini belirtmiştir. (Çizelge 4.22.). Gençlerin göç etme nedenleri arasında hem ekonomik hem de sosyal nedenlerin birlikte ön plana çıktığı görülmektedir.

Çizelge 4. 22. Kırsal gençlerin göç etme sebepleri

	%
Şehirde daha fazla gelir getiren bir iş bulabilirim	49.2
Köyde sosyal hayatın olmayışı	49.2
Sigortalı bir işte çalışma isteği	46.7
Şehir yaşamının çekiciliği	45.9
Çiftçilik ağır ve zahmetli	44.3
Ekonomik olarak ailesine bağlı olmaktan kurtulma	36.1
Köyü/kırsalı sevmemek	26.2
Araziniz ve hayvanınız az olduğu için gelir yetersiz	14.8
Eğitim için gider daha da dönmem	14.8
Evlilik potansiyeli olan kızların aileleri çiftçiliği tercih etmiyor	12.3
Gelecekte miras yoluyla arazi ve gelirimizin azalacağı endişesi	4.1
Şehirde işim hazır	3.3
Akrabaların/arkadaşların göç etmesi	2.5
Diğer	2.5
Aile veya aileden birilerinin göç etmesi	0.8
Köyde ve ailede çözümsüz problemlerin olması (kan davası, terör, kavga vb.)	0.8
Şehre göç ederim ancak köydeki işlerimi devam ettirebilirim	0.8

*Birden fazla cevap verildiği için toplam %100.0'ü aşmaktadır.

4.3.6. Kırsal Gençlerin Göç Davranışları

Göç etme durumunda olan gençlerin %8.1'i bağlı olunan il/ilçe merkezine, %30.2'si başka bir ile, %9.3'ü yurtdışına, %1.2'si başka bir köye göç etmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Bunun yanında gençlerin %51.2'si fark etmez yanıtını vermiştir. Gençlerin yarından fazlasının göç etmeyi düşündüğü yere ilişkin herhangi bir düşünce belirtmemiş olması manidardır. Bu durum kırsal kesimin itici gücünün bölge için yüksekliğini ortaya koymaktadır.

Gençlerin göç etmeyi düşündüğü yere yerleşme planı ile ilgili olarak gençlerin %2.3'ü geçici, %9.3'ü dairesel, %88.4'ü ise daimî olarak yerleşme planına sahiptir. Gençlerin göç ettikleri yerdeki çalışma planı olarak %4.7'si tarım, %95.3'ü tarım dışı işlerde çalışma düşüncesine sahiptir (Çizelge 4.23.).

Göç etme kararı alan gençlerin %12.8'i bu kararı kendi kendine, %26.7'i aile üyeleriyle birlikte ve %60.5'i başkalarıyla istişare ederek aldığını belirtmiştir. Gençlerin %59.3'ü göç ettiği yerde kendi başına, %15.1'i aile üyeleriyle, %1.2'si ise arkadaş ve komşularla birlikte kalacağını ifade etmiştir (Çizelge 4.23.). Göç etmeyi düşünen gençlerin %95.3'ü tarım dışı işlerde çalışmayı planlamaktadır. Gençlerin yarısı göç edeceği yere ilişkin herhangi bir fikir beyan etmemiş ve %32.6'sı 500 km den daha fazla uzağa gitmeyi düşündüğünü belirtmiştir.

Çizelge 4. 23. Kırsal gençlerin göç davranışları

		Frekans	%
Göç etme durumunda nereyi tercih edersiniz	Bağlı olunan il/ilçe merkezi	7	8.1
	Başka bir il	26	30.2
	Yurt dışı	8	9.3
	Başka bir köy	1	1.2
	Fark etmez (belli değil)	44	51.2
Göç etmeyi düşündüğünüz yere yerleşme planınız	Geçici	2	2.3
	Dairesel/Dönemsel	8	9.3
	Daimî	76	88.4
Göç edilecek yerdeki çalışma planınız	Tarım	4	4.7
	Tarım dışı	82	95.3
İkamet ettiğini yer ile göç edeceğiniz yer arasındaki mesafe kaç km'dir	100 km'den az	5	5.8
	100-250 km arası	4	4.7
	251-500 km arası	6	7.0
	501 km'den fazla	28	32.6
	Bilmiyorum	43	50.0
Göç kararı almanızda en etkili olan nedir	Başkalarına danışmadan kendi kendime	11	12.8
	Aile üyeleri ile istişare	23	26.7
	Başkaları (akraba, arkadaş vb.) istişare	52	60.5
Göç edeceğiniz yerde kalacak yeriniz neredir	Kendi başıma	51	59.3
	Aile üyeleri veya akrabalar	13	15.1
	Arkadaşlar veya komşular	1	1.2
	Diğer	21	24.4
Göç edeceğiniz yerde yapacağınız iş ile ilgili bilgiler	İşim hazır	11	12.8
	Eğitim bittikten sonra belli olur	53	61.6
	İş aramak veya ilanları takip etmek	22	25.6
Göç edeceğiniz yerde ne yapacağınız ile ilgili iletişimi kiminle sağlıyorsunuz	Aile üyeleri veya akrabalar	17	19.8
	Arkadaşlar veya komşular	16	18.6
	Ajanslar/iş ilanları	5	5.8
	İletişim kurduğum kimse yok	48	55.8
Göç kararınıza ailenizin yaklaşımı ne olur	Teşvik eder	58	67.4
	Karşı çıkar	12	14.0
	İlgilenmez	16	18.6

Gençlerin sadece %12.8'i göç etmeyi düşündüğü yerde işinin hazır olduğunu belirtirken %61.6'sı eğitimi bittikten sonra iş bulacağını, %25.6'sı ise iş ilanlarını takip edeceğini belirtmiştir. Genlerin %67.4'ü göç etme düşüncesini ailelerinin de teşvik ettiğini, %18.6'sı ilgilenmeyeceğini ve %14.0'ü karşı çıkacağını belirtmiştir.

Göç etme niyetinde olan gençlerin elde etmeyi düşündüğü kazanımlar 3'lü Likert ile ölçeklendirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Buna göre sorulan sorulara katılmıyorum seçeneği 1, ne katılıyorum ne katılmıyorum seçeneği 2 ve katılıyorum seçeneği 3 şeklinde ölçeklendirilmiş ve ölçek ortalaması 2'ye göre kıyaslanarak yorumlanmıştır. Köyden kente göç etme niyetinde olan gençlerin 2.98 ortalama puan ile daha fazla para kazanmak, 2.95 ortalama puan ile daha iyi bir sosyal statüye ulaşmak, 2.83 ortalama puan ile şehirde ev almak ve 2.63 ortalama puan ile evlenip yuva kurmak gibi kazanımları elde etmeyi hedeflemektedirler. Bunun yanında gençler 1.50 ortalama puan ile köyüme ev yaptırmak ve 1.47 ortalama puan ile arazi satın almak gibi hedefler belirtmiştir (Çizelge 4.24.). Görüldüğü gibi göç etme niyetinde olan gençlerin hedefsel kazanımları tarımla ilgili olmayan konuları içermektedir.

Çizelge 4. 24. Göç etme niyetinde olan gençlerin elde etmeyi düşündükleri kazanımlar

	Ölçek ortalaması	Ortalama puan
Daha fazla para kazanmak	2.00	2.98
Daha iyi bir sosyal statüye ulaşmak	2.00	2.94
Şehirde ev almak	2.00	2.83
Evlenip yuva kurmak	2.00	2.63
Köyüme ev yaptırmak	2.00	1.50
Arazi satın almak	2.00	1.47

Göç etme niyetinde olan gençlerin göç edecekleri yerdeki çalışma hayatına ilişkin endişeleri incelediğinde 2.17 ortalama puan ile hiçbir endişesinin bulunmadığını, 1.81 ortalama puan ile bilmedikleri bir çevrede tanımadıkları insanlar konusunda endişe duyduklarını, 1.73 ortalama puan ile iş bulmak için görmedikleri yerlere seyahat konusunda endişeli olduklarını, 1.70 ortalama puan ile bilmedikleri bir alanda iş yapma konusunda endişeli oldukları ve yeni iş konusundaki becerileri kavrama konusunda endişeli olduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.25.). Bu sonuçlara göre gençlerin hiçbir endişem yok sorusuna vermiş oldukları yanıtlara ilişkin ortalama puan ölçek ortalamasının üzerinde olsa da bazı konularda endişe taşıdıkları söylenebilir.

Çizelge 4. 25. Göç etme niyetinde olan gençlerin çalışma hayatına yönelik endişeleri

	Ölçek ort.	Ort. puan
Hiçbir endişem yok	2.00	2.17
Bilmediğim bir çevrede tanımadığım insanlar konusunda endişeliyim	2.00	1.81
İş bulmak için görmediğim yerlere seyahat etme konusunda endişeliyim	2.00	1.73
Bilmediğim bir alanda iş yapma konusunda endişeliyim	2.00	1.70
Yeni kültürlere ve geleneklere uyum sağlayama konusunda endişeliyim	2.00	1.67
Yeni işe yönelik becerileri kavrama konusunda endişeliyim	2.00	1.49

Ölçeklendirme: endişeliyim 1, ne endişeli ne değilim 2 ve endişeli değilim 3

Göç etme niyetinde olan gençlerin göç edecekleri yerlere ilişkin beklentileri incelendiğinde 2.93 ortalama puan ile yaptığı işin ötesine geçme isteğinin olduğu, 2.88 ortalama puan ile yeni görevler ve alanlara atılma isteklerinin olduğu, 2.83 ortalama puan ile kendine ait bir evde kalmayı hedeflediği, 2.70 ortalama puan ile kendini güvende hissetme konusunda beklenti içerisinde olduğu ve 2.50 ortalama puan ile başka insanların olduğu yerde daha rahat hissetmek istediği ön plana çıkmaktadır (Çizelge 4.26.). Sadece ailesinden uzak bir yerde çalışma isteğine ilişkin ölçeklendirme ortalamasının altındadır. Bu da kırsal kesimdeki aile kurumuna ilişkin bağların gücünü göstermesi bakımından önemlidir.

Çizelge 4. 26. Göç etme niyetinde olan gençlerin göç edecekleri yerlere ilişkin beklentileri

	Ölçek ortalaması	Ortalama puan
Yaptığı işin ötesine geçme isteği	2.00	2.93
Yeni görevler ve alanlara atılma isteği	2.00	2.88
Kendine ait bir evde kalma isteği	2.00	2.83
Kendini güvende hissetme	2.00	2.70
Başka insanların olduğu yerde daha rahat hissetme	2.00	2.50
Tanımadığı insanlarla çalışma tercihi	2.00	2.30
Ailesinden uzak bir yerde yaşama isteği	2.00	1.85

Ölçeklendirme: katılmıyorum 1, ne katılmıyorum ne katılıyorum 2 ve katılıyorum 3

4.3.7.Kırsal Gençlerin Göç Etme Niyeti ile Bazı Özellikleri Arasındaki Ki-Kare Analizleri

Gençlerin göç etme niyetleri yaş gruplarına göre incelenmiştir. Göç etme düşüncesi ile yaş grupları arasında %1 düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre gençlerin göç etme niyeti yaş gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Kırsaldaki gençlerin %63.9'unun köyden kente göç etme niyetinde olduğu, %29.5'inin ise köyden kente göç etme niyetinde olmadığı görülmektedir (Çizelge 4.29.). 15-29 yaş arasındaki gençlerin yaşı ilerledikçe göç etme niyetinde olanların oranının azaldığı görülmektedir. Göç etmeyi düşünmeyen gençlerin oranı 25-29 yaş grubunda %60.0 iken bu oran 15-19 yaş grubunda sadece %13.6'dır. Yine ayrıca 20-24 yaş grubunda göç etmeyi düşünmeyenlerin oranı %15.8 olarak belirlenmiştir. Gençlerin yaşı ilerledikçe kırsal kesime olan bağımlılıkları çeşitli nedenler ile arttıkça göç etme isteğinin azaldığı söylenebilir.

Çizelge 4. 27. Gençlerin göç niyeti ile yaşları arasındaki ki-kare analizi

		Yaş							Ki-Kare (p değeri)
		15-19		20-24		25-29			
Gencin köyden kente göç etme niyeti		N	%	N	%	N	%	Toplam	0.000*
	Evet	36	81.8	29	76.3	13	32.5	63.9	
	Kısmen	2	4.5	3	7.9	3	7.5	6.6	
	Hayır	6	13.6	6	15.8	24	60.0	29.5	
	Toplam	44	100.0	38	100.0	40	100.0	100.0	

*%1 düzeyinde anlamlıdır.

Çalışmada göre gençlerin göç etme niyetleri ile eğitim durumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Göç etme niyetleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre gençlerin göç etme niyeti eğitim durumlarına göre değişiklik göstermemektedir. Çizelge 4.30'da lise ve üniversite düzeyinde eğitime sahip olan gençlerin göç etme niyetine ilişkin oranın daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. 28. Gençlerin göç niyeti ile eğitim durumları arasındaki ki-kare analizi

		Eğitim Durumu									
		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite			Ki-Kare (p değeri)
		N	%	N	%	N	%	N	%	Toplam	0.131

Gencin köyden kente göç etme niyeti	Evet	0	0.0	4	80.0	39	62.9	35	67.3	63.9
	Kısmen	0	0.0	0	0.0	3	4.8	5	9.6	6.6
	Hayır	3	100.0	1	20.0	20	32.3	12	23.1	29.5
	Toplam	3	100.0	5	100.0	62	100.0	52	100.0	100.0

Hanelerin yıllık tarımsal gelirinin yeterliliği ile gencin köyden kente göç etme niyeti arasında ki-kare analizi yapılmıştır. Hanenin yıllık tarımsal gelirinin yeterliliği ile gencin göç etme niyeti arasında %1 düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya konu olan gençlerin göç etme niyetinde olanların %15.0'i hane gelirinin yeterli olduğunu %78.4'ü ise hane gelirinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Göç etme niyetinde olmayan gençlerin %70.0'i hane gelirinin yeterli olduğunu, %13.5'i ise yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 4.31.). Bu durumda göç etme niyetinde olan gençlerin büyük oranda geliri yetersiz olan hanelerde yaşadığı görülmektedir.

Çizelge 4. 29. Gençlerin göç niyeti ile hanelerinin yıllık tarımsal gelirin yeterlilik durumu arasındaki ilişkiler ve ki-kare analizi

		Hanenizin Yıllık Tarımsal Gelirin Yeterlilik Durumu							
		Yetersiz		Ne Yeterli Ne Yetersiz		Yeterli			Ki-Kare (p değeri)
Gencin köyden kente göç etme niyeti		N	%	N	%	N	%	Toplam	0.000*
	Evet	29	78.4	46	70.8	3	15.0	63.9	
	Kısmen	3	8.1	2	3.1	3	15.0	6.6	
	Hayır	5	13.5	17	26.2	14	70.0	29.5	
	Toplam	37	100.0	65	100.0	20	100.0	100.0	

*%1 düzeyinde anlamlıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gençlerin tarımda kalma ve göç etme eğilimlerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu araştırmada 15-29 yaş arasındaki gençlerin %36.1'i 15-19 yaş grubunda, %31.1'i 20-24 yaş grubunda ve %32.8'i 25-29 yaş grubundadır. Gençler 15 yaş ve üzerinde olduğu için %93.4'ü lise veya üniversite mezunu ya da eğitimlerine devam etmektedirler. İlkokul ve ortaokul mezunlarının oranının sadece %6.6 olması, ülkedeki ve özelde kırsal kesimdeki genç nüfusun eğitim düzeyini göstermesi bakımından önemlidir. Yapılan araştırmada 15-29 yaş grubundaki gençlerin %12.3'ünün evli olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında gençlerin %68.0'inin sosyal güvencesinin olmaması önemli bir bulgudur.

Ayrıca %72.1'i herhangi bir gelire sahip olmayıp ailelerinden harçlık alarak geçimini sağlamaktadır. Tarım veya tarım dışı gelire sahip olan gençlerin yıllık elde ettikleri gelirler ise oldukça düşük düzeydedir.

Kırsal gençlerin %39.0'u kırsal yaşamın olumlu herhangi bir yanının olmadığını düşünmektedir. Kırsal yaşama ilişkin olarak gençlerin %29.5'i sosyal hayatın olmamasını, %20.5'i iş yükünün fazla olmasını ve %18.0'i gelirin yetersiz olmasını en önemli neden olarak görmektedir. Burada sosyal nedenlerin ekonomik nedenlerden fazla olması dikkat çekici bulunmuştur. Tarımı maddi açıdan yeterli gören gençlerin oranı sadece %13.0'dür. Buna karşın gençlerin %60.7'si tarımı maddi olarak yetersiz ve oldukça yetersiz olarak görmektedir. Gençlerin geleceğe ilişkin beklentileri ve hayalleri arasında kente özgü iş ve sosyal hayat ön plana çıkmaktadır.

Yukarıda ifade edilen bilgilerin bir sonucu olarak kırsal gençlerin %63.9'u göç etme isteğindedir. Ayrıca %6.6'sı henüz göç etme kararı vermemiş olsa bile göç etme eğilimi taşımaktadır. Bu durumda kırsal kesimde yaşamayı düşünen gençlerin oranı sadece %29.5'dir. Bunlarında önemli bir çoğunluğu evli ve yaşı daha yüksek olan gençlerden oluşmaktadır. Tarımsal faaliyette bulunmak niyetiyle göç etmeyi düşünmeyen gençlerin oranı oldukça düşüktür.

Göç etmeyi düşünmeyen gençlerin en önemli nedenleri arasında şehir hayatının çekici olmaması, şehirlerin kalabalık olması ve şehirde yaşamının zor olması gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Ayrıca ailesinin köyde kendisine ihtiyacı olduğunu belirtenlerin oranı da diğer bir neden olarak göze çapmaktadır.

Göç etmeyi düşünen kırsal gençlerin en önemli nedenleri arasında genellikle ekonomik ve sosyal nedenlerin ön planda olduğu belirlenmiştir. Göç etmeyi düşünen gençlerin yaklaşık yarısı daha fazla gelir elde etmek ve sigortalı bir işte çalışmak, ayrıca köyde sosyal hayatın olmamasını göç etme nedeni olarak belirtmiştir. Gençlerin tamamına yakını göç ettiği yerde tarım dışı sektörlerde çalışmayı düşünmektedir. Ancak ankete katılan gençlerin %51.2'si nereye nasıl gideceğini bilmediğini belirtmiştir. Göç edilecek yerde kalınacak yer olmaması gençlerin göç niyetinde olumsuz etki oluşturmamaktadır.

Ayrıca gençlerin %88.4'ü daimi göçü düşünmekte ve bölgeden oldukça uzak yerlere gitmeyi düşünmektedir. Gençlerin yaklaşık %60'ı göç edeceği yerde tek başına kalma niyetinde olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan gençlerin sadece %12.3'ü göç edeceği yerde işinin hazır olduğunu, önemli bir çoğunluğu ise eğitimi bittikten sonra iş bulacağını, bir kısmı ise iş arayacağını ifade etmiştir.

Göç etmeyi düşünen gençlerin ailelerinin %67.4'ünün göç etme fikrine olumlu bakarak teşvik ettikleri belirlenmiştir. Gençlerin göç ettikleri takdirde gittikleri yerlerdeki beklentilerinin büyük oranda ekonomik olduğu saptanmıştır. Gençlerin gelecekte hedefledikleri en önemli kazanımlarının başında daha fazla para kazanma isteği, daha iyi bir sosyal statüye ulaşma isteği, şehirde ev alma isteği ve evlenip yuva kurma isteği ön plandadır.

Ancak göç ve sonrasındaki süreçle ilişkin endişe düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan ki-kare analizlerinde gençlerin yaşı ve hanelerin gelirinin yeterlilik durumu arasında %1 düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Genellikle daha düşük yaştaki gençler ile geliri yetersiz hanelerde yaşayan gençlerin göç etme niyetinde olduğu görülmektedir. Bunun yanında eğitim düzeyi ile göç etme niyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Genç nüfusun tarımda kalma eğilimlerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada, gençlerin büyük oranda göç etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Gençleri tarım sektöründe tutabilecek etkin politikalara ihtiyaç vardır. Genç nüfusa yönelik olarak uygulanan ve daha çok sosyal amaçlı yürütülen genç çiftçi projesi çalışmalarının yeterli olduğunu söylemek oldukça zordur. Özellikle evli ve tarımsal varlıklara sahip olan gençlerin öncelikli olarak desteklenmesinde yarar olabileceği söylenebilir. Bunun yanında tarımsal faaliyetlerin karlılık düzeyinin yükseltilmesi ve yeter gelirli işletme ölçeği oluşturabilecek nitelikte çalışmalara gereksinin bulunmaktadır. Zorunlu eğitimin bir sonucu olarak lise veya üniversite düzeyinde eğitim almış olan gençleri kırsal kesimde tutarak onların tarımsal faaliyette bulunmalarını sağlayacak daha kapsamlı politikalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Kırsal kesimde yaşayan gençlerin sosyal güvenliğini sağlayacak çalışmaların, gençleri tarım sektöründe tutabilecek önemli tedbirlerden birisi olduğunu belirtmek gerekir. Bunun yanında kk ölçekli ve aile işletmeciliği yapısının önemli bir yoğunlukta olduğu bölgede aile çiftçiliği özellikle korunmalı ve desteklenmelidir. Kent ve kırsal alanlar arasındaki eşişsizliklerin giderilerek bölgelerin dengeli kalkındırılması, kırsal alanları itici kılan faktörlerin belirlenerek ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ayrıca kırsal alanlarda tarım sektörü dışındaki sektörleri de kapsayacak şekilde gelir getirici faaliyetlerle yerinde kalmayı teşvik edici istihdam politikalarına başvurulmalıdır. Çiftçilerin geleneksel üretim metotlarından uzaklaştırılıp, yüksek verim ve geliri hedefleyen yeni teknik ve metotlarla tanıştırılması ve dolayısıyla yayım hizmetlerinin arttırılması gerekmektedir. Girdi ve ürün fiyatları arasındaki dengesizlik giderilmelidir. Çiftçilerin yeni ürün çeşitlerine yer verebilmeleri için yönlendirilmeleri ve tarımsal krediler çiftçilerin faydalanabileceği uygun koşullara getirilmelidir.

Genç nüfusun kırsal yerleşimlerde yaşama ve çalışma eğilimi düşmekte ve bu durum ülkenin geleceğini olumsuz etkilemektedir. Kadın ve erkek tüm gençlerin iyi gelirli bir iş, sosyal güvenlik imkânı, nitelikli örgün ve mesleki eğitim ile yerel koşullar doğrultusunda toprak ve krediye erişimleri sağlanmalıdır. Bu çerçevede genç çiftçilere ve girişimcilere özgü destek programları geliştirilmelidir. Gençlere girişimciliğe yönelik teşviklerin sağlanması ve istihdama yönelik desteklerin verilmesi, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı sağlamak, önem arz etmektedir.

Eğitim, sağlık gibi kamusal hizmetlere ulaşımın kolaylaştırılması, sosyo-kültürel yaşam ortamının oluşturulması, kırsal yerleşimlerde tüm örgün eğitim kademelerinde sağlanan eğitim hizmetinin niteliği artırılmalıdır. Geleceğin gençleri olan kırsal gençlerin, tarımsal üretim açısından ilgilerini çekmek ve uzun vadede kırsal alanda kalmalarını zendirebilmek için, tarımla ilgili uygulamaya dönük derslerin ilköğretim programına konması önemli olabilecektir.

Kırsal kesimde yaşayan gençlerin ihtiyaçlarının sadece ekonomik değil sosyal içeriğe de sahip olduğu düşünülerek istihdam odaklı çalışmalar yürütülmeli; bu çalışmalar sadece tarım değil tarım dışı iş ve sosyal imknlarını da içermelidir.

KAYNAKLAR

- Akıncı , B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 58-83.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişim*. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları Basımevi.
- Altıntaş, G., Altıntaş, A., Bektaş, H., Çakmak, E., Oruç, E., Kızılaslan , H., & Birol, D. (2019). Genç Çiftçi Desteklemelerinin Gençlerin Tarımda Kalma Eğilimleri Üzerine Etkileri: TR-83 Bölgesi Örneği. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 1682-1693.
- Atalay, M., & Öztürk, Ş. (2016, September). Türkiye'deki İllerin göç ve işsizlik istatistiklerine göre kümelenmesi. In *2nd International Congress on Applied Sciences: "Migration, Poverty and Employment"*, 23-25 Eylül, Konya/Turkey, *Bildiriler Kitabı*.
- Başaranoğlu, C., & Yılmaz , H. (2020). Genç Çiftçilerin Çiftçilik Yapma Eğilimlerinin ve Çiftçilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Isparta İl Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 19-28.
- Boyras, A., & Davran, M. K. İç Göç Ve Kırsal Gençlik: Toros Dağ Köyleri Örneği* Inner Migration And Rural Youth: Example Of Taurus Mountain Villages Özet.
- Çelik , N. (2018). *Tarımda Kadın Girişimciliği ve Genç Çiftçi Projesi: Kahramanmaraş İli Örneği*. Kahramanmaraş: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, F. (2005). İç Göçler: Teorik Bir Analiz. . *Çukurova Üniversitesi Sosyal*, 167-184.
- Çelik, Z. (2017). *Samsun İli Çarşamba İlçesinde Aile Çiftçiliğinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Sürdürülebilirliği*. Samsun: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çukur, T. (2016). *Milas İlçesinde Süt Sığırcılığı Yapan Çiftçilerin Tarımda Kalma Eğilimlerinin Belirlenmesi*. Isparta: XII Tarım Ekonomisi Kongresi Kitabı.
- Doğan, H. G., Kan, A., Kan, M., Tosun, F., Uçum, İ., Solmaz, C., & Birol, D. (2018). Türkiye'de Genç Çiftçi Proje Desteğinden Yararlanma Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1599-1606.

- Dünya Bankası, 2021a. Kırsal Nüfus (Toplam Nüfusun Yüzdesi). Rural Population (% of Total Population)
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS> (20.10.2021).
- Çevik, E. (2020). Tokat İlinde Kırsal Gençlerin Göç Etme Eğilimleri ve Göçlerin Tarım Sektörüne Etkileri. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü*, 75.
- Gülçubuk, B., Yıldırak, N., Kızılaslan, N., Özer, D., Kan, M., & Kepoğlu, A. (2010). *Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değişimleri*. Ankara: Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-I, 11-15 Ocak, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası.
- Güner, B. (2017). Türkiye’de Kent-Kent Göçü Üzerine Bazı Değerlendirmeler. *Mediterranean Journal of Humanities*, 205-121.
- Gür, T. H., & Emel, U. R. A. L. (2004). Türkiye’de kentlere göçün nedenleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 23-38.
- Güreşçi, E. (2009). Kırsal Göç ve Tarım Politikası Arasındaki İlişki. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Güreşçi, E. (2010 a). Köyden Kente Göçün Köydeki ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 47-55.
- Güreşçi, E. (2010 b). Türkiye’de Kentten - Köye Göç Olgusu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 77-86.
- Hogg, M. K., Banister, E. N., & Stephenson, C. A. (2009). Mapping symbolic (anti-) consumption. *Journal of Business Research*, 148-159.
- Işın, F., Keskin, G., Kılıç, M., Türkekül, B., & Ateş, H. c. (2014). Türkiye’de Tarımsal İşgücü Piyasası ve Sosyal Güvenlik Politikaları. https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/2299f06ee419aa5_ek.pdf.
- Kaya, M. A. (2020). *Kırdan Kente Göçün Azaltılmasında Genç Çiftçi Desteğinin Rolü ve Etkisi: Ankara İli Polatlı İlçesi Araştırması*. Ankara: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- KIZILASLAN, N. (2003). Kırdan kente göç eğilimi: Tokat ili Erbaa İlçesi örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2003(2).

- Kocaman , S. (2013). Kentsel Alanlara Göç Eden Kırsal Nüfusun Kentsel Uyumu ve Kentlleme Düzey Üzerine Uygulamalı Bir Aratırma: Ağrı Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 335-349.
- Koç, G., & Uzman, A. (2019). Trakya Bölgesi Üreticilerinin Süt Sığırcılığı Faaliyetinden Vazgeçme Olasılığını Etkileyen Faktörler . *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 41-52.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Laleli , O. (2019). *Türkiyedeki Kırdan Kente Olan Göçün Sosyal ve Ekonomik Nedenleri Erzincan İli Merkez İlçesi Örneği*. Erzincan : Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Özer, U., & Topal, M. H. (2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri ile ilişkili midir? Türkiye’den Ampirik bir Kanıt’. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5), 50-63.
- Pazarlıoğlu, M. V. (2007). İzmir örneğinde iç göçün ekonometrik analizi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 121-135.
- Peterson, W. (1996). *A general typology of migration*. In C.J. Jansen *Readings in the sociology of migration*. New York: Pergamon Press.
- Sav, O., & Sayın, C. (2018). Tarımda Kalma Eğilimini Etkileyen Başlıca Faktörlerin Genel Bir Değerlendirmesi. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 190-197.
- Sevinç, M. R., Davran, M. K., Remziye, Ö. Z. E. L., & Sevinç, G. (2015). Şanlıurfa semt pazarlarında taşıyıcılık yapan çocuk işçiler. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 18(3), 21-31.
- Tekeli, İ., & Ender, L. (1978). *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Toros, A. (2008). Sorunlu Bölgelerde Göç,. *Global Strateji Enstitüsü*,.

- TÜİK. (2023). *İl Göç İstatistikleri*.
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>
(Erişim Tarihi 14-06-2022).
- Unakıtan, G., & Başaran, B. (2018). Genç Çiftçi Projesinin Başarısı İçin Bir Öneri: Genç Çiftçi Kooperatifleri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 149-157.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, G. E., & Kara, F. Ö. (2016). Kırsal Göç ve Tarımsal Üretime Etkileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 154-158.
- Yılmaz, E., Turgut, U., Tosun, D., & Gümüş, S. (2020). İzmir İlindeki Çiftçilerin Kırsal Nüfusun Yaşlanma Eğilimi ve Tarımsal İzmir İlindeki Çiftçilerin Kırsal Nüfusun Yaşlanma Eğilimi ve Tarımsal . *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 109-119.

ÖZGEÇMİŞ